

LUT-kauppakorkeakoulu

Kauppatieteiden kandidaatintutkielma

Laskentatoimi

**Yritysten vastuullisuus veronmaksajina: yhtiöiden raportointikäytännöt
teollisuustuotteiden ja -palveluiden toimialalla vuosina 2015-2019**

**Companies' responsibility as taxpayers: The practice of tax reporting in industrial
products and services sector in Finland between 2015 and 2019**

23.05.2021

Tekijä: Kiia Kauppinen

Ohjaaja: Tytti Elo

TIIVISTELMÄ

Tekijä:	Kiia Kauppinen
Tutkielman nimi:	Yritysten vastuullisuus veronmaksajina: yhtiöiden raportointikäytännöt teollisuustuotteiden ja -palveluiden toimialalla vuosina 2015–2019
Akateeminen yksikkö:	LUT-kaupparakorkeakoulu
Koulutusohjelma:	Kauppatieteet, Laskentatoimi
Ohjaaja:	Tytti Elo
Hakusanat:	yritysvastuu, veroraportointi, verojalanjälki

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastellaan teollisuustuotteiden ja -palveluiden toimialalla operoivien yhtiöiden raportointikäytänteitä verovastuullisuudesta. Vuodesta 2015 alkaen Suomi on vaatinut valtion enemmistöomistuksessa olevilta yhtiöiltä verojalanjälkiraportointia. Tämän työn tavoitteena on tutkia, miten muut yhtiöt raportoivat veroasioista vapaaehtoisesti sekä minkälaista näiden raporttien laatu on verrattuna verojalanjälkiraportoinnin vaatimukseen.

Tutkielma on toteutettu laadullisena tutkimuksena, ja tutkimuksessa on hyödynnetty sekundaariaineistoa, eli yhtiöiden vuosikertomuksia, vastuullisuusraportteja sekä tilinpäätöksiä. Tutkimuksen aineistoa on käsitelty sisällönanalyysin avulla. Tutkimuksessa on tarkasteltu seitsemää suurta teollisuustuotteiden ja -palveluiden toimialalla operoivaa yhtiötä, joista kaksi ovat valtion vähemmistöomistuksessa olevia yhtiöitä.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että yhtiöt raportoivat verovastuullisuudestaan, vaikka aiheesta raportointi on yhtiöille vapaaehtoista. Raportointien sisällöissä havaittiin kuitenkin paljon puutteellisuuksia verrattuna verojalanjälkiraportoinnin vaatimukseen ja yhtiöt raportoivat veroasioista myös hyvin hajanaisesti. Parhaiten raportoitiin kvantitatiivisista verotiedoista, kuusi seitsemästä yhtiöstä ilmoitti näistä verotiedoista. Jotta ulkopuolisten olisi helpompi arvioida yhtiöiden verovastuullisuutta, tulisi kansainvälisiä ohjeistuksia sekä määräyksiä kehittää yhtiöiden raportoinnin parantamiseksi.

ABSTRACT

Author: Kiia Kauppinen
Title: Companies' responsibility as taxpayers: The practice of tax reporting in industrial products and services sector in Finland between 2015 and 2019
School: School of Business and Management
Degree programme: Business Administration, Accounting
Supervisor: Tytti Elo
Keywords: corporate social responsibility, tax reporting, tax footprint

This thesis evaluates the responsibility of Finnish companies as taxpayers in industrial products and services sector. Since 2015 Finland has required majority state-owned companies to provide them with a report of their tax footprint. The aim of this thesis is to find out how other than majority state-owned companies have voluntarily reported their taxation. These reports are then compared to the national standards of the tax footprint reporting guidelines.

This study was conducted as a piece of qualitative research using content analysis to interpret the data. The data were collected from companies' annual reports and corporate social responsibility reports. Seven major Finnish companies were included of which two were minority state-owned.

This study found that companies report their tax practices despite it being nonobligatory. However, the quality of these reports was mainly below the national standards. Six out of the seven companies included their quantitative taxation practice into their reports. To better be able to interpret the data of a company's responsibility of taxation should the guidelines and regulations encompassing those reporting practices continue to be developed.

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto	1
1.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	2
1.2 Tutkimuksen rajaukset ja tutkimusmenetelmä	3
1.3 Tutkimuksen rakenne	4
2 Yritysvastuu	5
2.1 Taustaa yritysvastuusta	5
2.2 Yritysvastuuraportointi	8
2.3 Yritysvastuu ja verotus	9
3 Yritysten verovastuullisuus	12
3.1 Yritysten mahdollisuudet minimoida verotusta	13
3.1.1 Siirtohinnoittelu	14
3.1.2 Veroparatiisit	15
3.2 Ratkaisut yritysten verovastuullisuuden edistämiseksi	16
4 Tutkimuksen toteutus	19
4.1 Tutkimusote ja -menetelmät	19
4.2 Aineiston keruu	20
5 Verovastuullisuudesta raportointi teollisuustuotteiden ja -palveluiden toimialalla	22
5.1 Yhtiöiden raportointikäytännöt veroasioissa	22
5.2 Strategia ja toimintaperiaatteet	24
5.3 Kvantitatiiviset verotiedot	28
5.4 Tutkimuksen luotettavuus	30
6 Yhteenveto ja johtopäätökset	32
Lähdeluettelo	35

LIITTEET

Liite 1. YK:n kestävän kehityksen päätavoitteet (mukaillen Suomen YK-Liitto 2017)

Liite 2. Listaus hallintoalueista CTHI-arvon mukaisesti vuonna 2019 (mukaillen TJN 2019)

Liite 3. Tytäryhtiöiden määrä veroparatiiseissa suhteutettuna kaikkiin yhtiön tytäryhtiöihin

Liite 4. Tytäryhtiöiden liiketoiminnan erittely vuosina 2015 ja 2019

KUVALUETTELO

Kuvio 1. Carrollin pyramidi yritysvastuusta (mukaillen Carroll 1991)

Kuvio 2. Verojalanjälkiraportti (Työ- ja elinkeinoministeriö 2015, 14)

Kuvio 3. Yhtiöiden liikevaihdot vuosina 2015 ja 2019

Kuvio 4. Tytäryhtiöiden lukumäärä veroparatiiseissa vuonna 2015 ja 2019

TAULUKOT

Taulukko 1. GRI:n verostandardi (Mukaiillen Knuutinen 2020, 402)

Taulukko 2. Yhtiöiden raportointikanava verovastuullisuudesta

Taulukko 3. YK:n kestävän kehityksen tavoitteista raportointi vuosina 2016–2019

Taulukko 4. Yhtiöiden verostrategiat

Taulukko 5. Tytäryhtiöt Alankomaissa, joiden nimessä viitataan sanaan holding

Taulukko 6. Tuloverojen erittely maittain vuosina 2015–2019

Taulukko 7. Yhtiöiden henkilöstömäärät eriteltynä maittain vuosina 2015–2019

Taulukko 8. Yhtiöiden liikevaihto eriteltynä maittain vuosina 2015–2019

1 Johdanto

Yritysten verokäytänteet ovat herättäneet kiinnostusta viimeisen vuosikymmenen aikana (Baudot, Johnson, Roberts & Roberts 2020, 197). Esimerkiksi kahvista tunnettu yhtiö Starbucks joutui valtavan mediakohun keskelle Isossa-Britanniassa 2010-luvun alussa yhtiön verokäytänteiden vuoksi. Yhtiö oli raportoinut toimintansa olleen pitkään tappiollista Isossa-Britanniassa, mutta samaan aikaan Starbucks oli laajentanut toimintaansa maassa voimakkaasti sekä yhtiön sijoittajat nauttivat korkeista tuotoista. Silti 15 vuoden ajan yhtiö oli maksanut olemattoman määrän veroja Iso-Britanniaan. Todellisuudessa Starbucksin liiketoiminta ei ollut maassa tappiollista, sillä yhtiö vain siirsi voittojaan tytäryhtiöiden avulla Alankomaihin ja Sveitsiin minimoidakseen verotusta Isossa-Britanniassa. Nämä verojärjestelyt saivat mediassa todella paljon kritiikkiä ja esimerkiksi kuluttajat reagoivat asiaan boikotoimalla yhtiötä. (Bird & Davis-Nozemack 2016, 1020).

Verot ovat välttämättömiä valtion julkisten palveluiden rahoittamisessa (Simola & Ylönen 2011, 108), ja menetetyt verotulot vaikuttavat valtion tuottamiin peruspalveluihin, joita etenkin yhteiskunnan vähäosaisimmat kansalaiset tarvitsevat (Finnwatch 2015, 4). Finnwatchin (2017a) mukaan Suomikin menettää yhteisöverotuloja pelkästään aggressiivisen verosuunnittelun takia 430–1400 miljoonaa euroa vuosittain. Yritysten toteuttama veronkierto sekä aggressiivinen verosuunnittelu eivät ole siis vain veroviranomaisten ongelmia, vaan yritysten kyseenalainen verokäyttäytyminen aiheuttaa merkittäviä ongelmia myös vastuullisuuden näkökulmasta (Bird & Davis-Nozemack 2018, 1009).

Ongelmat liittyen yritysten verokäytänteisiin ovat globaaleja (Cobham 2016). Monikansallisten yritysten verokäytänteitä on kritisoitu voimakkaasti ja tuomioistuimetkin ovat käsitelleet tapauksia aiheeseen liittyen (Baudot et al. 2020, 197). Aggressiivinen verosuunnittelu on kuitenkin pääsääntöisesti vielä täysin laillista toimintaa (Finnwatch 2017a). EU:ssa ratkaisuja aggressiivisen verosuunnittelun kitkemiseksi onkin pyritty etsimään esimerkiksi yhtiöiden maakohmaisella veroraportoinnilla (Raeste 2021). Suomi on taas vuodesta 2015 lähtien vaatinut valtion enemmistöomistuksessa olevilta yhtiöiltä raporttia verojalanjäljestä (Vihervuori 2016). Raportoinnin lisäämisen tarkoitus on pyrkiä tuomaan läpinäkyvyyttä yritysten taloudelliselle toiminnalle sekä poistaa aggressiivinen verosuunnittelu yritysten toimintatavoista (Finnwatch 2015, 9).

Yritysten vastuullisuus koskien verotusta on aiheena ajankohtainen ja herättää tällä hetkellä laajaa keskustelua niin tutkijoiden kuin poliittisten päätöntekijöiden parissa. Suomessa yritysten verovastuullisuutta ovat tutkineet muun muassa Finnwatch (2015 & 2018) sekä Ylönen ja Laine (2014). Finnwatchin (2015) tutkimuksessa tarkasteltiin vain enemmistöomistuksessa olevien yhtiöiden raportointia ja myöhemmässä tutkimuksessa Finnwatch (2018) tarkasteli Suomen kolmen suurimman pankin verovastuullisuutta. Ylönen ja Laine (2015) vastaavasti syventyivät tutkimuksessaan Stora Ensoon.

Tässä tutkielmassa tarkastellaan teollisuustuotteiden ja -palveluiden toimialalla operoivia suomalaisia pörssiyrityksiä ja näiden tuottamaa raportointia veroasioista. Vaikka verojalanjäljestä raportointi on vielä pakollista vain valtion enemmistöomistuksessa oleville yhtiöille, ovat muutkin yhtiöt innostuneet raportoimaan vastuullisuudestaan veronmaksajina oma-aloitteisesti (Vihervuori 2016). Tämän takia on myös aiheellista tutkia, miten yritykset raportoivat vapaaehtoisesti verovastuullisuudestaan.

1.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Verojalanjälkiraportointia koskevat vaatimukset ja suositukset ovat olleet voimassa nyt noin kuuden vuoden ajan. Valtion vähemmistöomistuksessa oleville yhtiöille raportointia suositellaan, mutta velvoitetta raportoinnille ei ole. (Vihervuori 2016) Myös muutkin tahot ovat kansainvälisesti julkaisseet raportointiohjeistuksia verovastuullisuuteen liittyen. Esimerkiksi GRI julkaisi standardit aiheeseen liittyen vuonna 2019 ja niiden käyttöönotto tapahtui kyseisen vuoden alussa (GRI 2021b). Kaikille tähän tutkimukseen valituille yhtiöille verotukseen liittyvä vastuuraportointi on kuitenkin tarkasteluvälillä ollut täysin vapaaehtoista. Tutkimuksessa halutaankin ottaa selvää, raportoidaanko aiheesta vapaaehtoisuudesta huolimatta ja minkä tasoista raportointi on, jos sitä verrataan verojalanjälkiraportoinnin vaatimuksiin.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten teollisuustuotteiden ja -palveluiden toimialalla operoivat suuret yhtiöt ovat raportoineet omasta verovastuullisuudestaan vuosina 2015–2019. Aiheena tutkimuksessa ovat siis yritysvastuu, yritysten vastuullinen veronmaksu sekä raportointikäytänteet ja -ohjeistukset liittyen yritysten vastuulliseen veronmaksuun. Asettujen tutkimuskysymysten avulla pyritään vastaamaan tutkimuksen tavoitteeseen mahdollisimman kattavasti. Tutkimuskysymyksiä on muodostettu kaksi ja kysymykset ovat luonteeltaan samantasoisia. Ensimmäinen kysymys on muodoltaan:

Miten yhtiöt ovat raportoineet vastuullisuudestaan veronmaksajina vuosina 2015–2019?

Ensimmäisellä kysymyksellä otetaan selvää raportoivatko teollisuustuotteiden ja -palveluiden toimialalla operoivat yhtiöt vastuullisuudestaan veronmaksajina ja millä yhtiön kanavilla raportointi tapahtuu. Toinen kysymys on vastaavasti muotoiltu näin:

Noudattavatko yhtiöt raportoinnissaan verojalanjälkiraportointiin kuuluvia vaatimuksia?

Toisessa kysymyksessä perehdytään siihen, millaista raportoinnin sisältö aiheesta on. Arviointi tapahtuu vertaamalla yhtiöiden raporttien sisältöä verojalanjälkiraportin vaatimuksiin.

1.2 Tutkimuksen rajaukset ja tutkimusmenetelmä

Tutkimuksessa tarkastellaan listattuja pörssiyhtiöitä, jotka määritellään suuriksi. Pörssiyhtiöt, joiden markkina-arvo on yli miljardia euroa, luokitellaan suuriksi yhtiöiksi Helsingin pörssissä (Minilex 2021). Rajausta voidaan pitää aiheen tutkimuksen kannalta perusteltuna, sillä kansainvälisesti toimivilla yrityksillä on laajimmat mahdollisuudet minimoida verotusta (Ylönen & Laine 2015, 5), ja juuri monikansallisten yritysten avoimuutta veroasioissa haluttaisiin lisätä. Jokaiselta tutkimukseen valitulta yhtiöltä löytyy kansainvälistä liiketoimintaa sekä tytäryhtiöitä muualta kuin Suomesta.

Tutkimuksen kohteena on teollisuustuotteiden ja -palveluiden toimiala. Tämä toimiala on perusteellisuuden toimialan lisäksi ainoa, josta suuria yhtiöitä löytyi enemmän kuin kolme kappaletta (Helsingin Sanomat 2021, 37). Teollisuustuotteiden ja -palveluiden toimialalta löytyy myös vähemmistöomistuksessa olevia yhtiöitä sekä jokainen yhtiö on suomalainen. Näiden tekijöiden pohjalta päädyttiin valitsemaan kyseinen toimiala. Suuria yhtiöitä tältä toimialalta löytyy kahdeksan kappaletta (Helsingin Sanomat 2021, 37), joista tutkimukseen valikoitui seitsemän. Tutkimuksen ulkopuolelle jäi yhtiöistä Neles. Metso ja Outotec ilmoittivat vuonna 2019 yhdistyvänsä ja tämän seurauksena Metso jakautui. Toinen osa yhdistyi Outoteciin ja toinen osa vaihtoi nimeksi Neles. (Malinen, Sullström & Palomaa 2019) Tämän vuoksi pelkän Nelesin toimintaa ei olisi voinut arvioida vuosien 2015–2019 välillä. Näin ollen tutkimuksessa on seitsemän yhtiötä, joista kaksi on valtion vähemmistöomistuksessa (Valtioneuvoston Kanslia 2021).

Tutkimus toteutetaan kvalitatiivisena tutkimuksena ja aineisto kerätään yritysten tuottamista dokumenteista. Jos tutkimuksessa hyödynnetään valmiita aineistoja eli sekundaariaineistoa, tu-

lee näiden luotettavuutta tarkastella kriittisesti. Samaan aikaan on tärkeää myös tunnistaa, milloin oman havaintoaineiston kerääminen on todella tarpeellista. Jossain tapauksissa valmis aineisto voi tarjota vastauksia tutkimusongelmiin. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2009, 186–189) Listatuilla pörssiyhtiöillä on velvoite tuottaa informaatiota erilaisten raporttien muodossa, joten tässä tutkimuksessa primaariaineiston hyödyntäminen ei olisi tarjonnut merkittävää lisäarvoa.

1.3 Tutkimuksen rakenne

Tutkielmassa toteutetaan kirjallisuuskatsaus sekä empiirinen osuus. Tutkimus koostuu viidestä pääluvusta ja ensimmäisessä luvussa eli johdannossa lukijalle esiteltiin tutkimuksen aihepiiri sekä mikä tavoite tutkimuksessa on. Tutkimuksen luvut kaksi ja kolme koostuvat kirjallisuuskatsauksesta. Luvussa kaksi käsitellään yritys vastuuta, sen osa-alueita sekä yritys vastuun raportointikäytänteitä. Luvun lopussa tarkastellaan myös yritys vastuun ja verotuksen välistä suhdetta. Tämän jälkeen luvussa kolme syvennyttään yritysten verovastuullisuuteen. Alaluvuissa käsitellään yritysten keinoja minimoida verotusta sekä erilaisia ratkaisuja yritysten verovastuullisuuden parantamiseksi.

Luvussa neljä esitellään tutkimuksessa käytetyt tutkimusmenetelmät sekä tutkimusote. Alaluvussa 4.1 kerrotaan myös tutkimuksen aineistosta tarkemmin. Viidennessä luvussa käsitellään ja avataan tutkimuksesta saatuja tuloksia. Tutkimustuloksia peilataan teoriaan sekä aikaisempiin tutkimuksiin aiheesta. Tämän lisäksi viidennessä luvussa arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta. Viimeisessä luvussa tehdään yhteenveto tutkimuksesta sekä käydään läpi johtopäätökset. Kuudennessa luvussa esitellään myös tutkimuksesta heränneet jatkotutkimusaiheet.

2 Yritysvastuu

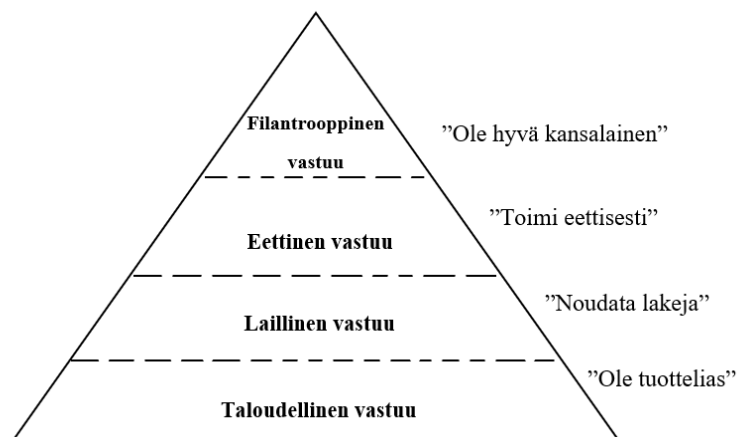
Tässä luvussa tarkastellaan yritysvastuuta ja siihen liittyvää raportointia. Ensimmäisessä alaluvussa perehdytään yritysvastuun taustaan. Tämän jälkeen esitellään yritysvastuuseen liittyviä raportointikäytänteitä. Luvun lopussa perehdytään vielä yritysvastuun ja verotuksen väliseen suhteeseen, joka on herättänyt paljon keskustelua tutkijoiden välillä.

2.1 Taustaa yritysvastuusta

Yritysvastuulla on pitkä historia, mutta 1930-luvulla keskustelu yritysten eri vastuualueista alkoi tutkijoiden keskuudessa. 1970-luvulla aloitettiin yleisesti puhua termistä yritysvastuu (engl. Corporate social responsibility, CSR). (Latapí Agudelo, Jóhannsdóttir & Davídsdóttir 2019, 15–17) Aihetta on tutkittu paljon, mutta tästä huolimatta yleisesti hyväksyttävää määritelmää yritysvastuusta ei ole tutkijoiden toimesta onnistuttu vielä luomaan. Useat tutkijat kuitenkin määrittelevät yritysvastuun olevan eettisiä toimia, jotka ylittävät lain asettamat vaatimukset. (Goldstein & Goldstein 2020, 31).

Vuonna 1979 Carroll hahmotteli yritysvastuuseen sisältyvän neljä velvoitetta, jotka ovat taloudellinen, laillinen, eettinen sekä filantrooppinen. Myöhemmin vuonna 1991 muodostui Carrollin yritysvastuun pyramidi (kuvio 1). (Schwartz & Carroll 2003, 503–504) Pyramidi onkin yksi tunnetuimmista yritysvastuun malleista (Baden 2016, 1; Carroll 2016, 1). Mallin tärkeimmäksi tekijäksi, eli kaiken perustaksi, on määritelty taloudellinen vastuu. Jos yrityksen toiminta ei ole tuottoisaa, toiminta joudutaan ennemmin tai myöhemmin lakkauttamaan ja näin muut vastualueet jäävät toteutumatta. Nykypäivänä kilpailu markkinoilla on myös entistä tiukempaa, joten taloudellisen suorituskyvyn merkitys on vain kasvanut. (Carroll 2016, 3)

Yrityksellä on myös velvoite noudattaa lakeja ja toimia määräysten mukaan. Lakeja tulisi noudattaa niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. (Knuutinen 2014, 93) Eettisessä vastuussa yrityksen tulisi myös täyttää sosiaaliset odotukset eikä noudattaa vain kirjoitettua lakia. Filantrooppisessa vastuussa yritys toteuttaa edellä mainittujen vastuidensa lisäksi vapaaehtoisia toimenpiteitä, jotka edistävät yhteiskunnan hyvinvointia. (Carroll 2016, 3–4; Knuutinen 2014, 93)

Kuvio 1. Carrollin pyramidti yritysvastuusta (mukaillen Carroll 1991)

Schwartz ja Carroll (2003, 505) toteavat, että mallissa on tietynlaisia ongelmia ja näihin tulisi tehdä muutoksia. Myös Badenin (2016, 1) mukaan Carrollin pyramidti vaatisi päivitystä nykypäivään. Korjatussa mallissa eettinen ja laillinen vastuu tulisi huomioida ennen taloudellista vastuuta. Tällä hetkellä pyramidin mukaan yritysvastuussa taloudelliset arvot ohittavat eettisen sekä jopa laillisen vastuun. (Baden 2016, 12)

1990-luvulla Elkington vastaavasti kehitti kolmen pilarin mallin (engl. Triple Bottom Line, TBL), jossa yritysvastuun kolme ulottuvuutta huomioidaan samantarvoisesti (Elkington 1998, 37). Tässä mallissa yritysvastuu jakautuu ekologiseen, sosiaaliseen sekä taloudelliseen vastuuseen (Hussain, Rigoni & Orij 2018, 411). Kolmen pilarin malli on tunnettu myös fraasista "People, Profit and Planet" (Sherman 2012, 673). Mallin mukaan pitkäikäiset sekä tehokkaat kumppanuudet eri sidosryhmien sekä julkisen ja yksityisen sektorin kanssa, mahdollistavat onnistuneen suoriutumisen kaikkien yritysvastuun osa-alueiden välillä. Kolmen pilarin mallia pidetäänkin edelleen ajankohtaisena ja sen suosiota on selitetty mallin käytännönläheisellä lähestymistavalla kestävyteen. (Latapí Agudelo et al. 2019, 8–9)

Ekologisessa vastuussa eli ympäristövastuussa yrityksen tulee huomioida ympäristö liiketoiminnassaan. Tämän lisäksi yrityksen tulee ottaa vastuu sen aiheuttamista haitoista ympäristölle. (Harmaala & Jallinoja 2012) Yritykset mielellään investoivat asioihin, jotka edistävät ympäristöystävällisyyttä, sillä tämän on katsottu olevan kilpailukeino markkinoilla (Knuutinen 2014, 98). Hardeckin ja Hertilin (2014, 322) mukaan kuluttajat ovat nimittäin valmiita maksamaan huomattavasti enemmän ympäristöystävällisistä tuotteista.

Sosiaalisessa vastuussa yrityksen tulee taas huomioida ihmiset, joihin yrityksen toimet vaikuttavat. Sosiaalisessa vastuussa huolehditaan siis pääasiallisesti yrityksen omista työntekijöistä. (Harmaala & Jallinoja 2012) Länsimaissa sosiaalisen vastuun alueita ovat esimerkiksi työolot, työntekijöiden hyvinvointi, koulutus sekä turvallisuuden takaaminen. Hyvinvoivissa länsimaissa ja kehittyvissä maissa sosiaalisen vastuun tavoitteet voivat poiketa kuitenkin toisistaan. Kehittyvissä maissa tavoitteena voivat olla esimerkiksi lapsityövoiman kitkeminen sekä työolojen parantaminen. (Knuutinen 2014, 99) Tämän vuoksi yritysten tulisi myös huomioida toimintansa välilliset vaikutukset esimerkiksi yrityksen alihankkijoihin (Harmaala & Jallinoja 2012).

Taloudellisessa vastuussa yrityksen tulee huolehtia, että osakkeenomistajien etu toteutuu, mutta samalla taloudelliseen vastuuseen sisältyy hyvinvoinnin luonti esimerkiksi työpaikkojen tai verotulojen avulla (Knuutinen 2014, 99). Yrityksen tulee myös huolehtia, että sillä on edellytykset toimia kannattavasti ja tehokkaasti pidemmälläkin aikavälillä (Harmaala & Jallinoja 2012). Usein esimerkiksi tehokkuuden kehittäminen voi olla kuitenkin ristiriidassa muiden vastuualueiden kanssa, etenkin lyhyellä aikavälillä. Taloudellisen vastuun voidaankin katsoa poikkeavan muista vastuualueista sen erityispiirteiden vuoksi. Esimerkiksi veronmaksulla on taloudellisessa vastuussa ristiriitainen rooli. Lähtökohtaisesti yritykset haluavat tehdä mahdollisimman paljon tuottoa ja samaan aikaan minimoida erilaisia kustannuksia. Verot aiheuttavat kustannuksia yritykselle, mutta samaan aikaan oikeansuuruista verojen maksua yhteiskunnalle pidetään vastuullisena toimintana. (Knuutinen 2014, 100–101) Alaluvussa 2.4 perehdytään vielä syvemmin yritys vastuun ja verotuksen väliseen suhteeseen.

Yritysvastuun osa-alueita mitataan ja raportoidaan hyvin eri tavoin. Tämän vuoksi kolmen pilarin malli pilari on kohdannut myös kritiikkiä. Tasapainon saavuttaminen kaikkien yritys vastuun osa-alueiden välillä voidaan katsoa käytännössä lähes mahdottomaksi. Esimerkiksi vaikka yritys huolehtisi erinomaisesti ympäristöasioista, samaan aikaan yrityksen on mahdollista laiminlyödä sosiaalista vastuuta. (Sherman 2012, 675) Yrityksiä on kritisoitu myös siitä, että niiden tavoite ei ole aidosti huomioida kestävää kehitystä liiketoiminnassa. Sen sijaan vastuullisia liiketoimia toteutetaan vain valikoidusti ja näillä toimilla tavoitellaan vain hyötyjä liiketoiminnan kannalta. (Harmaala & Jallinoja 2012)

Elkington (2018) toteaa myös itse, että kolmen pilarin mallia tulisi korjata. Hänen mukaansa kestävää kehitystä tulisi mitata myös ympäristön sekä ihmisten hyvinvoinnin kannalta. Vaikka

yrietykset huomioivat paremmin kestävyyden liiketoimissaan, silti esimerkiksi biodiversiteetti sekä ilmasto ovat edelleen uhattuna. Kolmen pilarin mallin oli tarkoitus herättää keskustelua kapitalismin tulevaisuudesta eikä vain toimia yritysten kirjanpitolvälineenä. (Elkington 2018) Tällä hetkellä tarvittaisiinkin merkittäviä ratkaisuja, jotta yritysten liiketoiminnasta saataisiin aidosti kestävää (Latapí Agudelo et al. 2019, 20).

2.2 Yritysvastuuraportointi

Nykypäivänä niin kuluttajat kuin osakkeenomistajat vaativat yritysten raportoivan toimintansa vastuullisuudesta (Isaksson & Steimle 2009, 168–169). Yritysvastuuraportointi tarjoaa lukijalle tietoa muun muassa siitä, mitkä ovat yrityksen tavoitteet, kuinka yritys toimii sekä mitä konkreettista yritys on saanut aikaiseksi. 1990-luvulle asti yritykset raportoivat ainoastaan ympäristövastuusta. Viimeisen 20 vuoden aikana yritysvastuuraportointi on kuitenkin laajentunut ja ottanut kehityssaskelia eteenpäin. (Kurittu 2018, 7–9; Knuutinen 2014, 112–113)

Julkaistujen yritysvastuuraporttien määrä on kasvanut huomattavasti vuosien aikana. Talouden globalisaatiolla sekä kuluttajien vaatimuksilla voidaan katsoa olevan vaikutusta raportoinnin kasvuun. (Sethi, Martell, & Demir 2016, 222) Kuluttajat ovat esimerkiksi valmiita maksamaan enemmän tuotteista, jotka ovat eettisesti tuotettuja (Hardeck & Hertl 2014, 313). Sethi et al. (2016, 238) havaitsivat, että yritysvastuuraportin heikko laatu voi vaikuttaa yrityksen julkisuuskuvaan negatiivisesti. Hyvä yritysvastuuraportti on vastaavasti selkeä, helposti ymmärrettävissä sekä raportin tarjoamat tiedot ovat luotettavia (Kurittu 2018, 153). Jos raportti on toteutettu hyvin ja raportissa huomioidaan yrityksen kannalta olennaiset asiat, voi yritysvastuuraportti auttaa yritystä muun muassa riskien hallinnassa sekä yrityksen maineen kehittämässä (Kurittu 2018, 7).

Vuonna 1997 perustettiin GRI:n (Global Reporting Initiative) organisaatio, jonka tavoitteena on ollut luoda yhdenmukaiset ohjeet ei-taloudellisten tietojen raportointiin (GRI 2021a; Kurittu 2018, 9–10). GRI-ohjeiston tarkoitus on auttaa organisaatioita vastuullisuuden ja toiminnan läpinäkyvyyden lisäämisessä. Ensimmäinen GRI-ohjeistus julkaistiin vuonna 2000, jonka jälkeen muutoksia raportointiohjeistukseen on tehty useaan otteeseen. (GRI 2021a) Esimerkiksi vuodesta 2006 lähtien raportoinnissa on täytynyt ottaa huomioon tietojen olennaisuus. Tämä muutos on vaatinut yrityksiä ottamaan sidosryhmät paremmin huomioon ja yksinkertaistamaan raportointia. (Kurittu 2018, 10–11)

Myös muutkin tahot ovat julkaisseet ohjeistuksia koskien yritysraportointia. Esimerkiksi EU on julkaissut direktiivin liittyen ei-taloudellisten tietojen raportointiin sekä YK on julkaissut Global Compact periaatteet. (Kurittu 2018, 11–12) Kansalaisjärjestö International Organization for Standardization (ISO) julkaisi myös vuonna 2010 ISO 2600-standardin (ISO 2011). Vastaavasti vuonna 2016 GRI vahvisti asemaansa johtavana raportointiohjeistona julkaisemalla GRI-standardin. Standardi on saanut kritiikkiä monimutkaisuudesta, mutta toisaalta standardi luo enemmän uskottavuutta yritysraportointiin. Standardista huolimatta yritysraportointia ei tarvitse kuitenkaan varmentaa ulkopuolisen tahon toimesta. (Kurittu 2018, 11–12). GRI-standardia hyödynnetään silti yritysten vastuuraportoinnissa ylivoimaisesti eniten (KPMG 2020, 25).

Yritykset suosivat myös SDG:tä yritysraporteissaan (KPMG 2020, 44). SDG (Sustainable Development Goals) eli suomeksi kestävä kehityksen tavoitteet, on YK:n julkaisema tavoiteohjelma, joka otettiin käyttöön vuoden 2016 alussa. Ohjelman tavoitteena on luoda kestävä kehitys ja kasvu, jossa ympäristön tarpeet otetaan huomioon. Pää tavoitteita ohjelmassa on asetettu 17 kappaletta ja alatavoitteita on kaiken kaikkiaan 169 kappaletta. (Suomen YK-Liitto 2016) Liitteestä 1 SDG:n pää tavoitteet löytyvät listattuna. Suomessa 100 suurimman yrityksen joukosta jopa 76 prosenttia raportoi SDG:stä yritysraportissaan vuonna 2020 (KPMG 2020, 44–45).

2.3 Yritysvastuu ja verotus

Yritysvastuun ja verotuksen välinen suhde on herättänyt paljon keskustelua tutkijoiden keskuudessa eikä yleinen näkemys aiheesta ole vielä yksimielinen. Veroja maksamalla yritykset osallistuvat olennaisesti yhteiskuntaan, mutta silti tätä harvoin tulkitaan yritys vastuuseen liittyväksi toiminnaksi. (Hoi, Wu & Zhang 2013, 2029) Joidenkin mielestä yrityksen verotus tulisi sisällyttää yritys vastuuseen ja toisten mielestä yhteys verotuksen ja yritys vastuun välillä tulisi esittää jollain muulla tavalla (Ylönen & Laine 2015, 6). Talouden globalisaation myötä verojen kerääminen yrityksiltä on muuttunut silti haasteellisemmaksi (Simola & Ylönen 2011, 108), ja etenkin kansainvälisillä yrityksillä mahdollisuudet verojen välttelyyn ovat erityisen kattavat (Ylönen & Laine 2015, 5). Muller ja Kork (2015, 437) katsovat, että yritys vastuuta koskevasta keskustelusta verot on jätetty huomioimatta, vaikka niillä onkin tärkeä merkitys.

Yritysten on kuitenkin täysin laillista pyrkiä suunnittelemaan sekä minimoimaan verotusta (Lanis & Richardson 2015, 442). Samaan aikaan myös raja laillisen ja laittoman verotoiminnan

välillä on epäselvä, joten kannustimia erilaisiin verojärjestelyihin, jotka ovat niin sanotulla harmaalla alueella, löytyy huomattavasti (Ylönen & Laine 2015, 8 & 18). Verotuksen minimointiin liittyviä palveluja tarjotaankin laajasti yrityksille niin pankkien kuin suurten tilintarkastusyri-
tysten toimesta (Simola & Ylönen 2011, 109 & Finnwatch 2018, 18–20). Näiden asioiden lisäksi Hardeckin ja Hertilin (2014, 313–314) tutkimuksessa havaittiin, että kuluttajat eivät suosi kulutuskäyttäytymisellään sellaisia yrityksiä, jotka maksavat enemmän veroja. Nämä edellä mainitut asiat eivät ainakaan helpota verotuksen nostamista vastuukysymykseksi. Yritysten verojen minimoinnista koituu kuitenkin merkittäviä haittoja, jonka vuoksi verotuksen huomioi-
minen osana yritysten vastuullisuutta on aiheellista (Simola & Ylönen 2011, 109).

Aggressiivisen verosuunnittelun ja yritysvastuun suhdetta on tutkittu vain vähän ja saadut tulokset ovat olleet ristiriitaisia (Laguir, Staglianò & Elbaz 2015, 662; Goldstein & Goldstein 2020, 31). Talousluvut, jotka kertovat yritysten liiketoiminnasta tarkemmin, eivät usein anna riittävää tietoa yrityksen veronmaksusta (Simola & Ylönen 2011, 109). Tutkijoiden on tämän vuoksi haasteellista tarkastella aihetta kriittisesti (Ylönen & Laine 2015, 7). Yritykset, jotka kuitenkin laiminlyövät toiminnassaan yritysvastuuseen liittyviä toimia, todennäköisesti myös välttelevät verotusta (Goldstein & Goldstein 2020, 31). Esimerkiksi Laguir et al. (2015, 671) havaitsivat, että yritykset, jotka taas huolehtivat ihmisoikeuksien toteutumisesta työympäristöissä sekä omasta henkilöstöstään, olivat myös todennäköisemmin vastuullisempia veronmaksajia. Myös Lanis ja Richardson (2015, 454) päätyivät tutkimuksessaan siihen lopputulokseen, että yritysvastuuta huolellisesti noudattavat yritykset toimivat myös vastuullisemmin veroasioiden suhteen.

Yritysvastuu perustuu pääasiassa vapaaehtoisuuteen, kun taas veronmaksuvelvollisuus perustuu lakiin. Vapaaehtoinen lisäveron maksaminen olisi yrityksen osakkeenomistajilta pois. Yritysten vastuullisuutta verotuksen näkökulmasta olisi myös toisaalta haastava mitata, jos kuitenkin lähtökohtaisesti oletetaan, että jokainen yritys maksaa veronsa lain mukaan. (Knuutinen 2014, 309–310; Knuutinen 2020, 384–385) Ylönen ja Laine (2015, 18) katsovat kuitenkin, että perusteita tarkastella yritysten veronmaksua yritysvastuun näkökulmasta löytyy. Jos yrityksen veronmaksu sisällytettäisiin yritysvastuuseen, niin aggressiivinen verosuunnittelu tulkittaisiin epäeettiseksi toiminnaksi, sillä se vähentää yhteiskunnan tuloja (Hoi et al. 2013, 2029). Vuonna 2019 GRI julkaisikin ensimmäisen maailmanlaajuisen raportointistandardin veroille. Organisaatio katsoo veroilla olevan merkittävä rooli kestävän kehityksen näkökulmasta ja standardin

tarkoitus on muun muassa lisätä läpinäkyvyyttä. (GRI 2021b) Tämän voidaan tulkita tukevan sitä ajatusta, että verot tulisi huomioida yritysvastuussa.

3 Yritysten verovastuullisuus

Moni yritys raportoi nykyään vastuullisuusraportissa myös veroasioista, sillä julkisessa keskustelussa yrityksiltä kaivataan enemmän läpinäkyvyyttä sekä avoimuutta verotukseen liittyvissä asioissa (Knuutinen 2020, 393 & 400). Yrityksen verovastuullisuuteen sisältyy se, että yritys kertoo avoimesti veronmaksustaan (Simola & Ylönen 2011, 107). Vastuullisen yrityksen tulee maksaa veroa myös oikea määrä sekä siihen maahan, missä syntyy yrityksen verotettava tulos. (Lanis & Richardson 2015, 442; Finnwatch 2017c) Moni yritys kuitenkin voi jättää veroihin liittyvät vastuuasiat raportoimatta ja tämä on usein täysin tietoisesti tehty valinta (Knuutinen 2020, 394).

Julkinen keskustelu yritysten verokäytänteistä on kuitenkin usein epätarkkaa sekä harhaanjohtavaa. Etenkin tiedotusvälineissä termit aggressiivinen verosuunnittelu sekä veron kiertäminen sekoittuvat toistuvasti keskenään. (Knuutinen 2020, 372; Knuutinen 2014, 173–174) Aggressiivinen verosuunnittelu on lähtökohtaisesti täysin laillista, vaikka toiminta hyödyntääkin verolainsäädännön vajavaisuuksia. Veron kiertäminen ei ole vero-oikeudellisesta näkökulmasta hyväksyttävää toimintaa, mutta veron kiertäminen ei riko rikoslakia. (Knuutinen 2014, 173; Finnwatch 2017a) Veropetos on taas rikos julkista taloutta kohtaan eli kyse on laittomasta toiminnasta (Knuutinen 2020, 27).

Tavalliselle kuluttajalle voi helposti epäselvyyksien vuoksi välittyä sellainen kuva, että yritykset toimivat laittomasti, vaikka useimmissa tapauksissa näin ei olisikaan tapahtunut. Vaikka yritys toimisi veroasioissa täysin laillisesti, voivat käytetyt toimet olla kuitenkin vastuuttomia ja moraalisesti arveluttavia (Knuutinen 2020, 394). Bird ja Davis-Nozemack (2018, 1021) havaitsivat, että aggressiivinen verosuunnittelu voi vaikuttaa negatiivisesti yrityksen kulttuuriin ja näin ollen vähentää esimerkiksi sääntöjen kunnioitusta yrityksen sisällä. Negatiiviset vaikutukset voivat heijastua myös yrityksen maineeseen (Baudot et al. 2020, 197 & 210).

On myös täysin mahdollista, että aggressiivinen verosuunnittelu ei vaikuta yritykseen negatiivisesti juuri laisinkaan. Selittävänä tekijänä tälle voidaan pitää yrityksen maailmanlaajuista tunnettavuutta sekä julkisuutta. (Baudot et al. 2020, 197 & 210) Kuluttajien tietoisuus yritysten veroasioiden vaikutuksista esimerkiksi yhteiskuntaan voi olla myös heikommalla tasolla kuin tietoisuus ympäristöasioista (Knuutinen 2020, 394). Hardeck ja Hertl (2014, 322) havaitsivat, että kuluttajat ovat valmiita maksamaan enemmän ympäristöystävällisistä tuotteista, mutta he

eivät olleet kuitenkaan valmiita maksamaan enemmän sellaisen yrityksen tuotteista, joka toimii vastuullisesti veroasioissa.

Yrityksen aggressiivinen verosuunnittelu voi kasvattaa osakkeenomistajien varallisuutta sekä vähentää yritykseen kohdistuvia kustannuksia (Laguir et al. 2017, 662). Toimintaa voidaan kuitenkin pitää epäeettisenä sekä vastuuttomana, sillä aggressiivisen verosuunnittelun voidaan katsoa vievän rahaa valtioiden tarjoamilta sosiaalipalveluilta (Jones, Baker & Lay 2017, 97). Myös kehittyvät maat kärsivät aggressiivisesta verosuunnittelusta, sillä kehittyvillä mailla on jo valmiiksi huonot resurssit valvoa yritysten veronmaksua (Finnwatch 2017a; Simola & Ylönen 2011, 110). Näiden asioiden lisäksi aggressiivinen verosuunnittelu lisää eriarvoisuutta kansainvälisesti ja kansallisesti toimivien yhtiöiden välillä. Kilpailu talousmarkkinoilla myös vääristyy aggressiivisen verosuunnittelun myötä. (Finnwatch 2017a) Yhteiskuntien taloudellisen hyvinvoinnin takia yritysten vastuuttomiin verokäytänteisiin tulisikin puuttua (Lanis & Richardson 2015, 442–443).

Seuraavassa aluvuossa perehdytään vielä tarkemmin aggressiiviseen verosuunnitteluun ja siihen olennaisesti liittyviin keinoihin, siirtohinnoitteluun ja veroparatiiseihin. Viimeisessä aluvuossa taas esitellään keinoja, joita etenkin aggressiivisen verosuunnittelun kytkemiseksi on suunniteltu tai kehitelty niin kansainvälisellä kuin kansallisellakin tasolla.

3.1 Yritysten mahdollisuudet minimoida verotusta

Aggressiivisessa verosuunnittelussa tavoitteena on minimoida yrityksen verotusta, mutta tällöin yritys useimmiten toteuttaa keinotekoisia liiketoimintaan liittymättömiä toimia saavuttaakseen verohyödyt (Finnwatch 2017a). Aggressiivisessa verosuunnittelussa hyödynnetään kansallisten verolakien eroavaisuuksia, esimerkiksi matalampaa verokantaa. Ei ole kuitenkaan täsmällistä määritelmää tai rajaa, milloin verosuunnittelu voidaan tulkita aggressiiviseksi. (Finnwatch 2017a; Knuutinen 2014, 185) Aggressiivisen verosuunnittelun voidaan katsoa olevan tyypillisempää toimintaa monikansallisille suuryhtiöille, kuin pienille tai keskikokoisille yrityksille (Knuutinen 2014, 309).

Simolan ja Ylösen (2010, 114) mukaan siirtohinnoittelun väärinkäyttö on yksi merkittävimmistä keinoista, joka mahdollistaa aggressiivisen verosuunnittelun. Yritys myös hyvin todennäköisesti hyödyntää siirtohinnoittelua kyseenalaisilla tavoilla, jos yritykseltä löytyy tytäryhti-

öitä veroparatiiseista (Ylönen & Laine 2015, 8). Baudot et al. (2020, 209) havaitsivat, että etenkin yhdysvaltalaiset suuryhtiöt hyödyntävät liiketoiminnassaan runsaasti veroparatiiseja. Kuitenkin myös suomalaisilta pörssiyrityöiltä löytyy huomattava määrä tytäryhtiöitä veroparatiiseista (Finnwatch 2014, 4). Seuraavaksi tässä luvussa syvennyttäänkin tarkemmin siirtohinnoitteluun sekä veroparatiiseihin ja niiden hyödyntämiseen aggressiivisessa verosuunnittelussa.

3.1.1 Siirtohinnoittelu

Monikansallisten yritysten liiketoiminta ulottuu moniin eri maihin ja tämän vuoksi liiketoimia suoritetaan paljon myös esimerkiksi yrityksen eri yksiköiden tai konserniyrityöiden välillä (Knuutinen 2020, 255). Samaan konserniin kuuluvien yritysten välisestä liiketoimien hinnoittelusta käytetään termiä siirtohinnoittelu (Verohallinto 2016). Jos liiketoimia keskenään toteuttavat yhtiöt eivät sijaitse samassa maassa, voidaan siirtohinnoittelulla vaikuttaa verotulojen jakautumiseen maiden välillä (Knuutinen 2020, 255).

Markkinaehtoperiaate tarkoittaa siirtohinnoittelussa sitä, että konserniyrityöiden sisäisissä transaktioissa tulee toimia samoin tavoin, kuin toimittaisiin riippumattomien osapuolien välillä (Knuutinen 2014, 248). Markkinahintojen asettaminen ei ole yksinkertainen tehtävä, ja vielä haasteellisempaa se on tuotteille ja palveluille, jotka eivät ole konkreettisia (Simola & Ylönen 2011, 114). Markkinaehtoperiaatteen mukainen hinnoittelu ei kuitenkaan ole välttämätöntä, jos yritys hyödyntää jotain muuta hyväksyttyä menetelmää. Tällöinkin yrityksen tulee voida osoittaa, että valittu hinta täyttää tarvittavat ehdot sekä noudattaa hintaa, jota riippumattoman osapuolen välillä olisi käytetty. Yrityksille on tarjolla kansainvälisesti hyväksytty OECD:n ylläpitämä siirtohinnoittelua koskeva ohjeistus, jossa informoidaan menetelmien soveltavuudesta sekä tulkinnoista. (Verohallinto 2016)

Siirtohinnoittelun avulla yritysten tuloja siirretään maihin, joissa verotus on kevyempää (Baudot et al. 2020, 209). Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että siirtohinnoittelun väärinkäyttö on yrityksille tärkeä työkalu aggressiivisessa verosuunnittelussa. Tutkijoiden on kuitenkin haastavaa tutkia, miten käytännössä siirtohinnoittelua hyödynnetään aggressiivisessa verosuunnittelussa, sillä yritysten raportit siirtohinnoittelukäytännöistä tarjoavat hyvin vähän oleellista tietoa. (Ylönen & Laine 2015, 6) Siirtohinnoittelua väärinkäytetäänkin laajasti toimialasta riippumatta (Baudot et al. 2020, 209).

3.1.2 Veroparatiisit

Veroparatiisit mielletään usein kaukaisiksi etelän palmusaariksi, vaikka todellisuudessa jo pelkästään Euroopasta löytyy useita veroparatiiseja (Finnwatch 2017b; Simola & Ylönen 2011, 112). Dharmapala ja Hines (2009, 1065) havaitsivat, että veroparatiiseilla on tyypillisesti hyvä hallinto ja tämän lisäksi ne ovat kooltaan pieniä sekä varakkaita maita. OECD:n (2009, 11) mukaan veroparatiisin voi tunnistaa neljästä eri kriteeristä. Maalla tai hallintoalueella on ensinnäkin olematon verotus tai ei verotusta lainkaan. Veroparatiisissa on myös tiukka pankkisuus ja muutenkaan toiminta ei ole avointa. Viimeinen kriteeri veroparatiisille on todellisen liiketoiminnan puute. (OECD 2009, 11) OECD:n määritelmää veroparatiisista voidaan kuitenkin pitää suppeana (Simola & Ylönen 2011, 111).

Laajassa määritelmässä veroparatiisiksi tulkitaan taas sellainen alue tai maa, jonka lainsäädäntö mahdollistaa esimerkiksi verosuunnittelun sekä verojen minimoinnin (Knuutinen 2014, 226). Veroparatiisi tarjoaa myös mahdollisuuden vältellä sellaisia veroja, jotka tulisi maksaa jossain toisessa maassa (Dharmapala & Hines 2009, 1059). Laajan määritelmän perusteella veroparatiiseja voidaan tulkita olevan merkittävästi enemmän, kuin pelkän OECD:n määritelmän mukaan (Knuutinen 2014, 226).

Monikansallisilla yrityksillä voi olla holding-yhtiöitä, joiden tarkoitus on pääsääntöisesti vain omistaa muita konsernin yhtiöitä (Finnwatch 2014, 6). Esimerkiksi usealta monikansalliselta yritykseltä löytyy Alankomaista tyypillisesti yksi tai useampi holding-yhtiö (Ylönen & Laine 2015, 7). Useimmiten todellista liiketoimintaa holding-yhtiöissä on olemattoman vähän ja yhtiöitä hyödynnetäänkin pääasiallisesti asioihin, jotka liittyvät omistusjärjestelyihin sekä konsernin sisäiseen rahoitukseen. On kuitenkin mahdollista, että holding-yhtiöllä on myös todellista omaisuutta, esimerkiksi työntekijöitä tai toimisto. (Finnwatch 2014, 6)

Holding-yhtiöitä perustetaan usein veroparatiiseihin (Finnwatch 2014, 6). Veroparatiisien ansiosta yrityksillä on mahdollisuus suunnitella mihin yrityksen verot maksetaan. Yritykset hyödyntävät myös valtioiden välisiä verosopimuksia, joiden tarkoitus on välttää kaksinkertainen verotus samasta tulosta. Verosopimusten myötä monikansallinen yritys voi tytäryhtiöidensä avulla välttää parhaimmassa tapauksessa voittojen verottamisen kokonaan. (Simola & Ylönen 2011, 111–113). On kuitenkin tärkeä huomata, että vaikka yrityksellä olisi tytäryhtiöitä vero-

paratiiseissa, voi tytäryhtiöllä olla myös todellista liiketoimintaa kyseisellä hallintoalueella. Todennäköisesti kuitenkin merkittävä osa veroparatiiseissa sijaitsevista tytäryhtiöistä on holding-yhtiöitä, joiden tarkoitus on vain omistaa muita konserniin kuuluvia yhtiöitä. (Finnwatch 2014, 6–7).

Monet veroparatiiseista tehdyt listaukset ovat usein epätarkkoja ja osittain myös vanhentuneita (Finnwatch 2014, 7). Tax Justice Network (TJN) on organisaatio, joka tarjoaa tietoa vallitsevan verojärjestelmän epäoikeudenmukaisuudesta (Tax Justice Network 2021a). TJN on luonut muun muassa indeksin, jonka tarkoituksena on arvioida, miten eri alueiden vero- sekä talousjärjestelmät mahdollistavat yhteisöveron väärinkäytön. Indeksi ottaa huomioon hallintoalueen veroparatiisipisteet sekä maailmanlaajuisen painoarvon. Kun nämä tekijät lasketaan yhteen, saadaan tulokseksi Corporate Tax Haven Index -arvo eli CTHI-arvo. Veroparatiisipisteityksessä 100 pistettä tarkoittaa, että hallintoalue mahdollistaa täysin yhteisöveron väärinkäytön. Vastaavasti mitä pienempi luku, sitä heikommin hallintoalue mahdollistaa yhteisöveron väärinkäyttöä. Kyseisessä pisteityksessä otetaan huomioon muun muassa hallintoalueen läpinäkyvyys, veronkierron torjunta, mahdolliset verotukseen liittyvät porsaanreiät, verosopimusten aggressiivisuus sekä yhteisöveron suuruus. (Tax Justice Network 2021b) Liitteestä 2 löytyy Tax Justice Networkin listaus 12 hallintoalueesta, jotka saivat vuonna 2019 korkeimmat CTHI-arvot.

3.2 Ratkaisut yritysten verovastuullisuuden edistämiseksi

Yritysten avoimuus olisi vastuullisen veronmaksun kannalta tärkein tekijä tämänhetkisessä järjestelmässä. Kuitenkin avoimuuden lisäksi tarvittaisiin yrityksiä sitovia standardeja. (Simola & Ylönen 2011, 107–121) Monet tahot maailmanlaajuisesti kuten Euroopan Unioni, OECD sekä G20-maat, haluavat parantaa sääntelyä läpinäkyvyyden lisäämiseksi (Joshi 2021, 334). Muun muassa vuoden 2020 syksyllä OECD ehdotti yritysverolle minimitasoa ja ehdotus onkin saanut tukea esimerkiksi Yhdysvalloilta (Kukkonen 2021).

Euroopan Unionissa on kaavailtu taas direktiiviä, joka velvoittaisi yrityksiä maakohtaiseen raportointiin (Finnwatch 2021). Ensimmäinen esitys maakohtaisesta veroraportoinnista tapahtui EU-komission toimesta vuonna 2016 (Raeste 2021). Raportoinnin on arvioitu lisäävän läpinäkyvyyttä sekä vähentävän yritysten aggressiivista verosuunnittelua. (Finnwatch 2021; Meinzer 2017, 1) Direktiiviehdotus on kohdannut myös isoa vastusta esimerkiksi matalan verotuksen maiden, Saksan sekä Big Four-yhtiöiden toimesta (Meinzer 2017, 22; Knuutinen

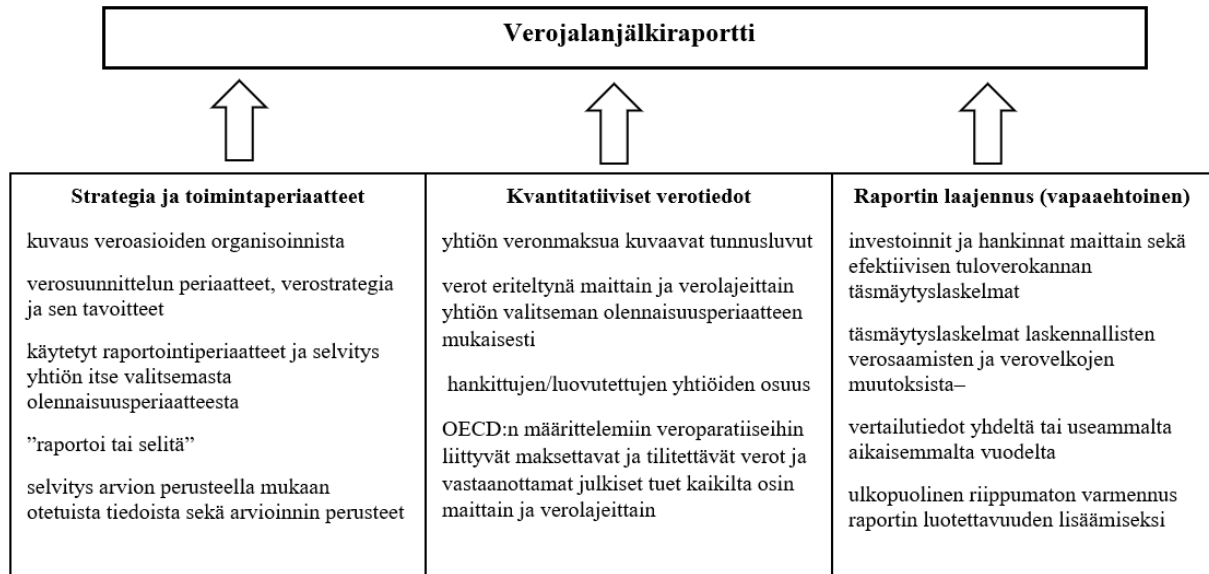
2020, 405). Finnwatchin (2021) mukaan kuitenkin vaikuttaa siltä, että maakohtainen veroraportointi voi saavuttaa viimein riittävän määrän kannatusta EU-maiden välillä.

Vuonna 2019 organisaatio GRI julkaisi ensimmäisen maailmanlaajuisen veroraportointistandardin. Kyseinen standardi otettiin voimaan vuoden 2021 tammikuussa. (GRI 2021b) Taulukossa 1 esitellään, mitä GRI:n asettamaan standardiin sisältyy. Standardi ei ole pakollinen, mutta sen käyttöönotto yrityksen raportoinnissa on suositeltavaa (Knuutinen 2020, 401; GRI 2021b). GRI:n (2021b) mukaan verot näyttävät tärkeää roolia kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa, siksi veroista raportointi on tärkeää. Monet sidosryhmät, kuten sijoittajat, kansalais- ja työjärjestöt vaativat myös organisaatioilta avoimempaa tietoa veroista. Veroraportointistandardi antaa organisaatioille mahdollisuuden tarjota sidosryhmille selkeämpää informaatiota verokäytännöistä.

Taulukko 1. GRI:n verostandardi (Mukaihen Knuutinen 2020, 402)

GRI 207: Verot	
207-1	organisaation verostrategia
207-2	veroasioiden hallinnointi & riskien hallinta organisaatiossa
207-3	sidosryhmien osallistuminen veroasioihin sekä organisaation menettelykeinot veroasioissa, jotka herättävät huolta sidosryhmissä.
207-4	maakohtainen raportointi

Suomessakin ratkaisuja yritysten verokäytänteiden muuttamiseen on tehty. Suomen hallitus julkaisi vuonna 2014 toimintaohjelman, jonka tavoitteena on kitkeä veronkiertoa (Finnwatch 2015, 15). Tämän myötä syntyi päätös verojalanjälkiraportista, jota vaaditaan valtion enemmistöomistuksessa olevilta yhtiöiltä (Vihervuori 2016). Verojalanjälkiraportin tavoitteena on antaa ymmärrys, minne yritys maksaa veroja ja kuinka paljon (Työ- ja elinkeinoministeriö 2015, 18). Raportissa tulee ilmetä yrityksen strategia ja toimintaperiaatteet sekä kvantitatiiviset verotiedot. Kvantitatiivisissa verotiedoissa tulee esittää esimerkiksi tunnuslukuja, jotka kuvaavat yrityksen veronmaksua. Tunnuslukuja voivat olla muun muassa liikevaihto tai henkilöstön lukumäärä eriteltynä maittain. Veroraporttia on mahdollista myös laajentaa esimerkiksi erittelemällä investoinnit ja hankinnat maittain, mutta tämä osio on yrityksille vapaaehtoinen. (Finnwatch 2015, 15) Kuviossa 2 on esitetty tarkemmin, mitä asioita raporttiin tulee sisällyttää.

Kuvio 2. Verojalanjälkiraportti (mukaillen Työ- ja elinkeinoministeriö 2015, 14)

Verojalanjälkiraportointia voidaan maailman mittakaavassa pitää hyvin edistyksellisenä toimenpiteenä (Vihervuori 2016). Finnwatch (2015, 46) kuitenkin huomauttaa, että ohjeistukset koskien verojalanjälkiraportointia vaatisivat kuitenkin vielä päivitystä. Valtion enemmistöomistuksessa oleville yhtiöille raportoinnin pakollisuus tuli voimaan suhteellisen pikaisella aikataululla, jonka vuoksi ohjeistuksissa tarjottiin hieman joustoa. Tämä näkyy siinä, että raporttien laatu on vaihtelevaa, mikä taas heikentää yritysten verovastuullisuuden arvioimista. Työ- ja elinkeinoministeriön (2015, 26–27) mukaan vaatimukset veroraportoinnille tulevat kiristymään tulevaisuudessa, jotta avoimuutta saataisiin lisättyä. Verojalanjälkiraportin kokonaishöyryjen arvioimista suhteessa yhtiöiden raportointitaakkaan tulee myös kuitenkin jatkaa.

4 Tutkimuksen toteutus

Tämä tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja tutkimusaineistona käytettiin yhtiöiden julkaisemia vuosikertomuksia, vastuullisuusraportteja sekä tilinpäätöksiä. Aineiston analysoinnissa hyödynnettiin aikaisemmin teoriaosuudessa esitetyn verojalanjälkiraportoinnin pakollisia vaatimuksia. Seuraavassa alaluvussa perustellaan tarkemmin tutkimukseen valittua tutkimusmenetelmää sekä -otetta. Toisessa alaluvussa aineistoa esitellään vielä tarkemmin sekä avataan, miten aineistoa on rajattu sekä kerätty.

4.1 Tutkimusote ja -menetelmät

Laadullisessa tutkimuksessa tavoitellaan esimerkiksi ilmiön tai tapahtuman ymmärtämistä eikä keskityä niinkään tilastollisiin yleistyksiin (Tuomi & Sarajärvi 2018, 73). Laadullisessa tutkimuksessa käsiteltävät tapausmäärät ovat myös pienet (Hirsjärvi et al. 2009, 181). Tämä taas mahdollistaa tapauksien perusteellisen analysoimisen (Eskola & Suoranta 1998, 15). Tähän tutkimukseen laadullinen menetelmä soveltui parhaiten, sillä tässä tutkimuksessa haluttiin ymmärtää mahdollisimman kattavasti pienen otoksen raportointikäytänteitä veroasioista.

Tapaustutkimus rinnastetaan useimmiten laadulliseksi tutkimusstrategiaksi. Tapaustutkimuksessa tietoa kerätään monipuolisesti tutkittavasta tapauksesta ja tämän myötä tutkittavaa ilmiötä pyritään ymmärtämään mahdollisimman syvällisesti. (Metsämuuronen 2001, 16–17) Useimmiten tapaustutkimuksessa tapauksia tutkitaan kysymyksillä 'miksi' ja 'miten' (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tutkimusotteena tapaustutkimus on joustava sekä helposti mukautettavissa erilaisiin tutkimusympäristöihin (Piekkari & Welch 2020, 199). Tutkimuskohteena tapaustutkimuksessa voi olla esimerkiksi yksittäinen tapaus tai tapahtuma (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tapaustutkimukseen voi valita myös useita tapauksia, jolloin puhutaan monitapaustutkimuksesta. Kyseinen tutkimusote on suosittu, sillä tämä mahdollistaa vertailun paremmin tapausten välillä. (Piekkari & Welch 2020, 197) Tutkimusotteeksi tässä tutkimuksessa valikoitui monitapaustutkimus, sillä tutkittavia tapauksia oli seitsemän kappaletta. Ilmiönä tarkasteltiin vapaaehtoista raportointia verovastuullisuudesta teollisuustuotteiden ja -palveluiden toimialalla. Kyseisen tutkimusotteen hyödyntämistä tuki myös se, että yksi tutkimuskysymyksistä hyödynsi kysymysasettelua 'miten'.

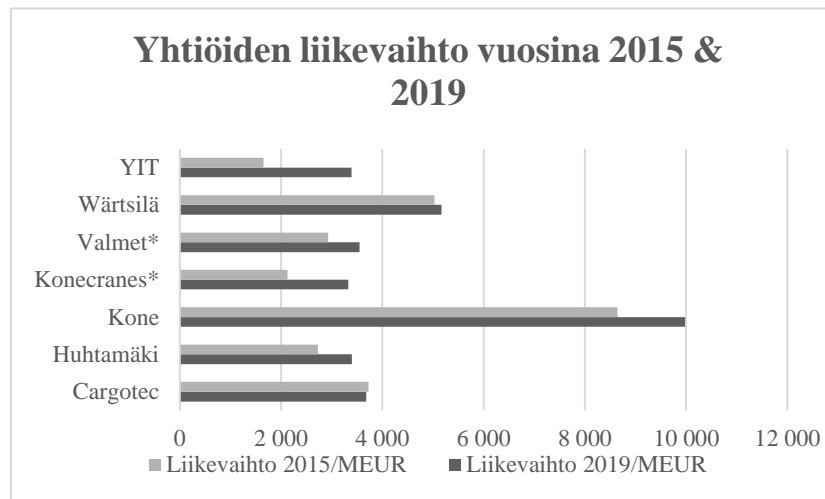
Aineistoa päätettiin analysoida tässä tutkimuksessa sisällönanalyysin keinoin, sillä yritysvastuuraporttien analysoimisessa tutkijat ovat hyödyntäneet paljon kyseistä menetelmää (Milne &

Addler 1999, 238). Tuomen ja Sarajärven (2018, 78) mukaan sisällönanalyysia voidaan pitää laadullisen tutkimuksen niin sanottuna perusanalyysimenetelmänä, joka mahdollistaa tutkimuksen toteuttamisen monilla eri keinoilla. Sisällönanalyysin tarkoitus on muodostaa selkeä sekä sanallinen käsitys tutkittavasta ilmiöstä tutkimusaineistoa hyödyntäen. Menetelmässä aineiston tarjoama informaatio pyritään järjestelemään selkeään ja tarpeeksi tiiviiseen muotoon. Näin tutkijan on mahdollista muodostaa johtopäätöksiä tutkittavasta tapahtumasta tai ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi, 90 & 145) Sisällönanalyysin avulla arvioitiin miten tutkimukseen valikoidut yhtiöt raportoivat strategiastaan ja toimintaperiaatteistaan sekä kvantitatiivisista verotiedoista.

Aineiston tiivistämisen jälkeen aineistoa voidaan esimerkiksi luokitella, tyypitellä sekä teemoittaa (Tuomi & Sarajärvi 2020, 145). Näiden lisäksi on myös mahdollista hyödyntää aineiston määrällistä analyysia eli kvantifioimista (Eskola & Suoranta 1998, 118). Aineiston kvantifioinnissa lasketaan, miten usein jokin asia toistuu aineistossa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 100). Aineiston kvantifiointia hyödynnettiin aineiston analysoinnissa, sillä Tuomen ja Sarajärven (2018, 100) mukaan tämä voi tuottaa hyödyllistä lisäinformaatiota aineistosta sekä tarjota uutta näkökulmaa laadullisen aineiston tulkintaan. Tutkimuksessa muun muassa laskettiin liitettä 2 hyödyntäen, kuinka paljon yhtiöiltä löytyi tytäryhtiöitä, jotka operoivat veroparatiiseissa. Tämän myötä verojalanjälkiraportin vaatimusten toteutumista oli mahdollista arvioida tarkemmin.

4.2 Aineiston keruu

Tutkimuksessa tarkasteltiin yhtiöitä teollisuustuotteiden ja -palveluiden toimialalta. Teollisuusliiton (2020, 5) mukaan palveluiden tarjoamisen merkitys on kasvanut ja tulee kasvamaan teollisuusyhtiöissä. Palvelut, joita ovat esimerkiksi myytyjen laitteiden huollot, ylläpidot ja korjaukset, voivat muodostaa toimialan suurimmilla pörssi-yhtiöillä parhaimmillaan puolet liikevaihdosta (Teollisuusliitto 2020, 18). Teollisuustuotteiden ja -palveluiden toimialalla toimii Suomessa yhteensä kahdeksan suurta pörssi-yhtiötä (Helsingin Sanomat 2021), joista seitsemän valikoitui tähän tutkimukseen. Tutkimuksen seitsemästä yhtiöstä kaksi on valtion vähemmistöomistuksessa (Valtioneuvoston Kanslia 2021). Seuraavassa kuviossa 3 on esitelty tutkimukseen valittujen yhtiöiden liikevaihto vuosina 2015 ja 2019. Liikevaihdot kerättiin yhtiöiden vuosikertomuksista. Yhtiön perässä oleva tähti viittaa kuviossa 3 siihen, että yhtiö on valtion vähemmistöomistuksessa. Kuvioista 3 voidaan huomata, että Konetta lukuun ottamatta yhtiöt ovat liikevaihdoltaan suurin piirtein samaa kokoluokkaa.

Kuvio 3. Yhtiöiden liikevaihdot vuosina 2015 ja 2019

Aineisto tähän tutkimukseen päätettiin kerätä valmiista aineistoista, sillä yritykset tarjoavat runsaasti aineistoa yritys vastuusta (Liao, Xia, Wu, Zhang & Yeah 2017, 328). Myös sekundaariaineisto voi tarjota ratkaisun tutkimusongelmaan, jolloin primaariaineiston kerääminen ei välttämättä tarjoa lisäarvoa tutkimukselle (Hirsjärvi et al. 2009, 186; Eskola & Suoranta 1998, 86). Sekundaariaineisto tarkoittaa tässä tutkimuksessa yhtiöiden vuosikertomuksia, tilinpäätöksiä sekä vastuullisuusraportteja aikaväliltä 2015–2019. Kuitenkin jotkut yhtiöt kertoivat edellä mainituissa raporteissaan tiedottavan yhtiön verovastuullisuudesta lisäksi jollain muulla kanavalla kuten yhtiön nettisivuilla. Yhtiöiden verovastuullisuuden raportoinnista haluttiin saada mahdollisimman kokonaisvaltainen kuva, joten nämä erilliset raportit otettiin tutkimuksessa myös huomioon, jos näistä mainittiin yhtiön vuosikertomuksessa tai vastuullisuusraportissa. Lopullisessa aineistossa hyödynnettiin siis vain niitä vuosikertomuksia, tilinpäätöksiä, vastuullisuusraportteja sekä yhtiön muita kanavia, jotka tarjosivat informaatiota yhtiön verovastuullisuudesta tutkimuksen tarkasteluvälillä. Tässä tutkimuksessa analysoitiin kaiken kaikkiaan 24 vuosikertomusta sekä 14 vastuullisuusraporttia. Tämän lisäksi tutkimuksen aineistoon sisältyi myös neljä tilinpäätöstä sekä kaksi veroraporttia, jotka löytyivät yhtiöiden nettisivuilta.

5 Verovastuullisuudesta raportoiminen teollisuustuotteiden ja -palveluiden toimialalla

Tässä luvussa käydään läpi aineistosta saadut tutkimustulokset. Tutkimuksessa saatuja tuloksia vertaillaan myös aiemmin esitettyyn teoriaan sekä aikaisempiin tutkimuksiin. Aineistoja analysoitiin hyödyntäen alaluvussa 3.3 esiintynyttä verojalanjälkiraporttia. Yhtiöiden raporteista poimittiin sellaisia havaintoja ja aiheita, joita verojalanjälkiraportointi velvoittaa valtion enemmistöomistuksessa olevilta yhtiöiltä. Ensimmäiseksi esitellään yhtiöiden raportointikäytänteet veroasioista, jonka jälkeen siirrytään tutkimustuloksiin yhtiöiden raportoinnin sisällöstä.

5.1 Yhtiöiden raportointikäytänteet veroasioissa

Taulukkoon 2 on koottu yhtiöiden raportointikanavat verovastuullisuudesta tarkasteluvälillä 2015–2019. Yhtiöiden raportit käytiin läpi vuosi kerrallaan ja lopputuloksena havaittiin, että seitsemästä yhtiöstä viisi raportoi aiheesta ainakin joinain vuosina. Vain kolme yhtiöstä raportoi verovastuullisuudestaan jokaisena tarkasteluvuotena. Cargotec ja Wärtsilä eivät raportoineet verovastuullisuudesta laisinkaan vuosien 2015–2019 välillä.

Taulukko 2. Yhtiöiden raportointikanava verovastuullisuudesta

Yhtiö	2015	2016	2017	2018	2019
Cargotec	0	0	0	0	0
Huhtamäki	2	2	2	2 & 3	3
Kone	2	2	2 & 3	2 & 3	2 & 3
Konecranes	0	1	1	2	2
Valmet	1	1	1	1	1
Wärtsilä	0	0	0	0	0
YIT	1	1	1	0	0
0 - Ei mainintaa	2 - Vastuullisuusraportti				
1 - Vuosikertomus	3 - Muu raportointitapa				

Vuosikertomusta ja vastuullisuusraporttia hyödynnettiin raportointikanavana lähes yhtä tasaisesti. Veroasioiden raportointipaikkaan vaikutti oikeastaan se, että raportoiko yhtiö vastuullisuusasiat erikseen vai sisällytettiinkö aihe vuosikertomukseen. Huhtamäki ja Kone raportoivat verovastuullisuudestaan myös jollain muulla kanavalla kuten yhtiön nettisivuilla. Konecranes oli yhtiöistä ainoa, joka raportoi veroasioista otsikolla ”Verojalanjälki” vuosina 2017–2019.

YIT raportoi veroasioista vuosina 2015–2017 GRI-tilauksessa, osiossa taloudellinen vastuu. Huhtamäki taas vastaavasti raportoi aiheesta otsikolla ”Huhtamäki veronmaksajana”. Kone ja Valmet eivät otsikoineet aihetta raportoinnissaan niin selkeästi kuin edellä mainitut yhtiöt.

Vuodesta 2016 alkaen yhtiöt ovat voineet raportoida myös SDG:stä ja etenkin suomalaiset yritykset ovat raportoineet aiheesta ahkerasti (KPMG 2020; Suomen YK-liitto 2016). Taulukko 3 on värikoodattu ja punainen väri taulukossa ilmaisee sitä, että yhtiö ei ole raportoinut aiheesta. Vihreä väri vastaavasti kertoo siitä, että yhtiö on raportoinut aiheesta. Samaa värikoodausta hyödynnetään myös tutkimuksen muissakin taulukoissa. Taulukosta 3 voidaan huomata, että vain Wärtsilä ja YIT ovat jättäneet kokonaan raportoimatta kestävän kehityksen tavoitteista vuosikertomuksessa tai vastuullisuusraportissa. Muut yhtiöt ovat kuitenkin pääasiassa omaksuneet SDG:n osaksi raportointia. Kuitenkin vain Kone huomioi verot kestävän kehityksen tavoitteissa vuosien 2016–2019 välillä. Huhtamäki huomioi verot tavoitteissa vain vuonna 2018.

Taulukko 3. YK:n kestävän kehityksen tavoitteista raportointi vuosina 2016–2019

Yhtiö	2016	2017	2018	2019
Cargotec				
Huhtamäki			*	
Kone	*	*	*	*
Konecranes				
Valmet				
Wärtsilä				
YIT				
* = verot otettu huomioon				

Koneella verot mainittiin YK:n kestävän kehityksen tavoitteissa 4, 8 sekä 11 (Liite 1). Neljä tarkoittaa hyvää koulutusta, kahdeksan ihmisarvoista työtä ja talouskasvua ja 11 kestäviä kaupunkeja ja yhteisöjä. Vuosina 2016 ja 2017 verot mainittiin tavoitteiden 4 ja 11 alla. Vuonna 2018 ja 2019 yhtiön verotusstrategia ja -periaatteet mainittiin tavoitteen 8 kohdalla. Kone totesi kuitenkin kaikkina vuosina, että yhtiö tuki tavoitteita luomalla hyvinvointia verojen ja työpaikkojen kautta. Huhtamäki vastaavasti sisällytti verot tavoitteiden 8, 9 ja 17 alle. Tavoite yhdeksän tarkoittaa kestävä teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja ja tavoite 17 yhteistyötä ja kumppanuuksia. Huhtamäki kertoi noudattavansa veroasioissa kaikkia paikallisia määräyksiä sekä lainsäädäntöjä.

Trendi vaikuttaisi YIT:tä lukuun ottamatta olevan se, että verovastuullisuudesta raportointi on otettu osaksi yhtiöiden raportointikäytänteisiin. YIT poikkeuksellisesti raportoi verovastuullisuudesta vuosina 2015–2017, mutta viimeisenä kahtena vuotena aihetta ei eritelty edellisten vuosien tapaan. Muiden yhtiöiden kohdalla verovastuullisuuden huomioiminen raportoinnissa jatkui yhdenmukaisesti vuodesta 2015 vuoteen 2019. Vain Konecranes aloitti verovastuullisuudesta raportoinnin vuotta myöhemmin eli vuonna 2016.

5.2 Strategia ja toimintaperiaatteet

Taulukkoon 4 on koottu niiden yhtiöiden verostrategiat, jotka aiheesta mainitsevat raporteissaan. Yhteensä neljä yhtiötä seitsemästä kertoi omasta verostrategiastaan. Verostrategiat noudattelivat hyvin samanlaista kaavaa Koneella sekä Huhtamäellä. Yhtiöt sitoutuivat noudattamaan lakeja sekä maksamaan verot lain mukaan. Finnwatch (2015) kritisoi tutkimuksessaan valtion enemmistöomistuksessa olevien yhtiöiden verostrategioita, sillä strategioissa ei pääasiassa tehty minkäänlaista vastuullisuuslinjausta. Verostrategioissa sitouduttiin pääasiassa vain noudattamaan lakia. Tässä tutkimuksessa havainnot olivat hyvin samankaltaisia Koneen ja Huhtamäen kohdalla. YIT:llä oli puolestaan selkeä vastuulinjaus vuosina 2015–2017, sillä yhtiö totesi pidättäytyvänsä aggressiivisesta verosuunnittelusta. Myös Konecranes totesi vuosien 2018 sekä 2019 vastuullisuusraporteissaan, ettei hyödynnä aggressiivista verosuunnittelua eikä keinotekoisia liiketoimia. Kone ja Huhtamäki taas korostivat verostrategioissaan, että he toimivat verotuksen suhteen mahdollisimman tehokkaasti, eikä veroja haluta maksaa liikaa.

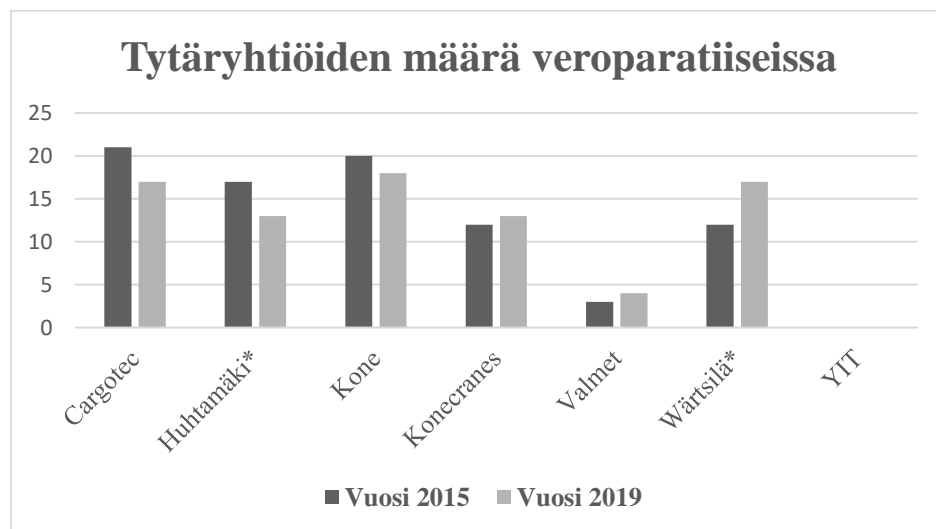
Taulukko 4. Yhtiöiden verostrategiat

Yhtiö	Verostrategia
Huhtamäki	sitoutuu maksamaan verot sekä noudattamaan lakeja. Pyrkii välttämään liiallista verojen maksua, hyödyntämällä lain mukaisia verovähennyksiä.
Kone	sitoutuu maksamaan verot lain mukaan, sinne missä arvoa luodaan. Yhtiö pyrkii toimimaan mahdollisimman "verotehokkaasti"
Konecranes	sitoutuu noudattamaan verolakeja, -säädöksiä ja -määräyksiä. Vuodesta 2018 eteenpäin verojalanjälkiraportissa yhtiö toteaa, ettei hyödynnä aggressiivista verosuunnittelua toiminnassaan.
YIT	ei hyödynnä aggressiivista verosuunnittelua eikä keinotekoisia järjestelyjä 2015-2017

Verojalanjälkiraportissa yhtiön on määriteltävä kvantitatiivisissa verotiedoissa muun muassa veroparatiiseihin kohdistuvista maksettavista sekä tilitettävistä veroista. Vuorostaan verojalanjälkiraportin strategiassa ja toimintaperiaatteissa yhtiön tulee tarjota lisäselvitys niistä tiedoista,

jotka yhtiö on päättänyt jättää raportoimatta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2015, 14) Veroparatiiseista ei löytynyt minkäänlaista mainintaa yhtiöiden raporteista. Koska yhtiöt eivät tarjonneet aiheesta tietoa, päädyttiin tutkimuksessa selvittämään, löytyikö yhtiöiltä veroparatiiseista tytäryhtiöitä.

Tytäryhtiöiden sijainteja arvioitiin Tax Justice Networkin vuoden 2019 listauksen mukaisesti (Liite 2). Listausta verrattiin Finnwatchin (2014) toteuttamaan tutkimukseen, jossa tarkasteltiin myös tytäryhtiöiden lukumäärää veroparatiiseissa. Jokainen TJN hallintoalue löytyi myös Finnwatchin tutkimuksesta, joten vuoden 2019 listausta voitiin soveltaa myös vuoteen 2015. Veroparatiiseina huomioitiin 12 hallintoaluetta ja näiden veroparatiisipisteitys oli yli 70 ja CTHI-arvo yli yhden. Kuviossa 4 on esitelty tytäryhtiöiden määrä veroparatiiseissa tarkasteluvuosina. Huhtamäen ja Wärtsilän perässä oleva tähtimerkki tarkoittaa kuviossa sitä, että yhtiöt ilmoittivat raportissaan vain yhtiön kannalta oleelliset tytäryhtiöt.

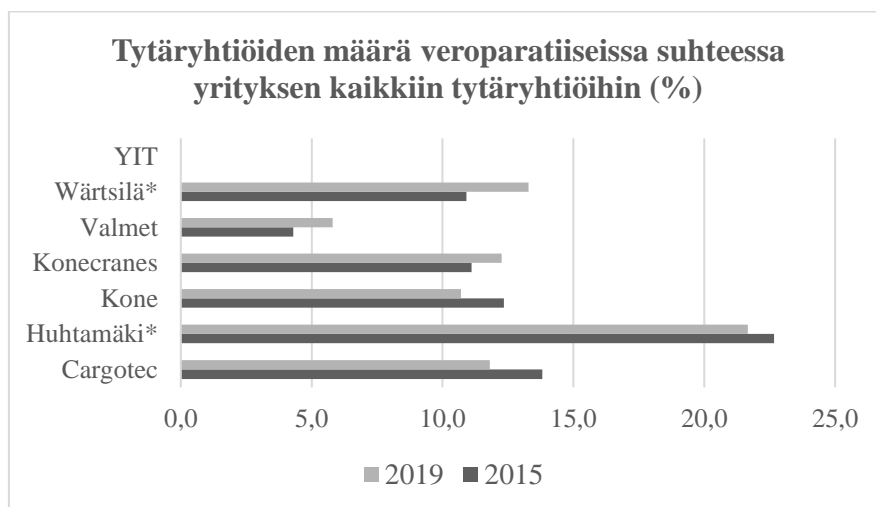

Kuvio 4. Tytäryhtiöiden lukumäärä veroparatiiseissa vuonna 2015 ja 2019

Kuviosta 4 voidaan havaita, että osalla yhtiöistä tytäryhtiöiden määrä veroparatiiseissa on kasvanut vuoteen 2019 mennessä ja toisilla trendi on ollut päinvastainen. YIT oli yhtiöistä ainoa, jolla tytäryhtiöitä veroparatiiseissa ei ollut lainkaan kumpanakaan vuonna. Konecranesilla ja Valmetilla määrässä tapahtui vuosien välillä pientä kasvua, yhden yhtiön verran. Wärtsilällä vastaavasti muutosta oli eniten, tytäryhtiöiden määrä veroparatiiseissa kasvoi viiden tytäryhtiön verran vuodesta 2015 vuoteen 2019. Lukumäärällisesti eniten tytäryhtiöitä veroparatiiseissa oli

kuitenkin Cargotecilla ja Koneella. Näillä yhtiöillä tapahtui myös eniten laskua tarkasteluvälillä. Koneella tytäryhtiöiden määrä laski kahden tytäryhtiön verran ja Cargotecilla laskua tapahtui neljän tytäryhtiön verran.

Tytäryhtiöiden määrä veroparatiiseissa haluttiin kuitenkin suhteuttaa yhtiöiden kaikkiin tytäryhtiöihin, tarkemman kokonaiskuvan saavuttamiseksi. Liitteeseen 3 on eritelty tarkat prosenttiluvut kehityksestä vuosilta 2015 ja 2019. Kuvio 5 voidaan kuitenkin havaita, että suhteutettuna selkeästi eniten tytäryhtiöitä veroparatiiseissa olikin Huhtamäellä, yli 20 prosenttia molempina vuosina. On kuitenkin huomioitava, että Huhtamäki ei eritelty tilinpäätöksessään kuin tärkeimmät tytäryhtiöt, joten tällä voi olla vaikutusta yhtiön korkeaan prosenttilukuun. YIT:n ja Valmetin tulokset säilyivät samana ja heillä tytäryhtiöitä veroparatiiseissa oli myös suhteellisesti vähiten. Valmetilla kasvua vuodesta 2015 vuoteen 2019 tapahtui kuitenkin reilun prosentin verran. Suhteellisesti eniten kasvua tytäryhtiöiden määrässä tapahtui Wärtsilässä, jossa tytäryhtiöiden määrä veroparatiiseissa kasvoi yli kahden prosentin verran. Koneella, Huhtamäellä ja Cargotecilla tasaista laskua tapahtui vuodesta 2015 vuoteen 2019.

Kuvio 5. Tytäryhtiöiden määrä veroparatiiseissa suhteessa yrityksen kaikkiin tytäryhtiöihin

Tuloksista ei voida kuitenkaan arvioida suoraan hyödynnetäänkö tytäryhtiöitä veroparatiiseissa keinoitekoisiin liiketoimiin, sillä yrityksillä voi olla todellista liiketoimintaa myös veroparatiiseissa. Liitteestä 4 löytyy koottuna, ketkä yhtiöistä erittelivät tilinpäätöksissä tytäryhtiöiden liiketoiminnan pääasiallisen tarkoituksen. Kolme seitsemästä yhtiöstä eritteli tilinpäätöksessään tytäryhtiöiden liiketoiminnan pääasiallisen tarkoituksen. Valmetilla, Wärtsilällä sekä YIT:lle löytyi tytäryhtiöitä, joiden pääasiallinen toiminta oli merkattu holdingiksi. Valmet oli yrityksistä ainoa, joka raportoi holding-yhtiön sijaitsevan veroparatiisissa Luxemburgissa. Wärtsilällä

ja YIT:llä tytäryhtiöt, joiden pääasiallinen liiketoiminta oli holding, sijaitsivat pääosin Suomessa. Ylönen ja Laine (2015) totesivat tutkimuksessaan, että etenkin Alankomaista monikan-sallisilta yhtiöiltä löytyy tyypillisesti holding-yhtiöitä. Vaikka tutkimuksen neljä muuta yritystä eivät eritelleet tytäryhtiöiden liiketoimintaa tarkemmin, voidaan taulukosta 5 havaita, että muilta yhtiöiltä Huhtamäkeä lukuun ottamatta löytyi Alankomaista vähintään yksi tytäryhtiö, joiden nimessä sanaan holding viitattiin.

Taulukko 5. Tytäryhtiöt Alankomaissa, joiden nimessä viitataan sanaan holding

Maa	Tytäryhtiön nimi	Emoyhtiö
Alankomaat	Cargotec Holding Netherlands B.V	Cargotec
	MacGregor Netherlands Holding B.V.	Cargotec
	Kone Finance Holding B.V	Kone
	KONE Nederland Holding B.	Kone
	Konecranes Holding	Konecranes

Tytäryhtiöiden sijaitseminen veroparatiiseissa ei kieli vielä yhtiön vastuuttomuudesta. Yhtiöillä ei ole kuitenkaan velvoitetta tuottaa yksityiskohtaista veroraportointia maakohtaisesti, joten tytäryhtiöiden luonteen arviointi on useimmissa tapauksissa lähes mahdotonta (Finnwatch 2014, 11). YIT ja Konecranes linjasivat strategiassaan selkeästi, että pidättäytyvät aggressiivisen verosuunnittelun hyödyntämisestä. YIT oli myös yhtiöistä ainoa, jolta tytäryhtiöitä ei veroparatiiseista löytynyt. Konecranesilta tytäryhtiöitä veroparatiiseista vastaavasti taas löytyi ja määrä oli vielä kasvanut vuodesta 2015 vuoteen 2019. Kone mainitsi vastuullisuusraporteissaan vuosina 2015–2019: ”KONEen yksiköiden sijainti on valittu liiketoiminnallisista syistä, jollaisia ovat esimerkiksi asiakkaiden, toimittajien, raaka-aineiden ja osaamisen sijainti” (2019, 38). Tämäkään ei vielä kuitenkaan kerro sitä, miten yhtiö suhtautuu veroparatiisien hyödyntämiseen.

Tiivistetysti yhtiöiden raporteista selvisi, että lähes jokaiselta yhtiöltä löytyi tytäryhtiöitä veroparatiiseista. Yhtiöt eivät kuitenkaan antaneet raporteissaan minkäänlaisia lisäselvityksiä aiheesta. Ulkopuolisen on näin ollen pelkkien yhtiöiden raporttien perusteella erittäin haastavaa arvioida verovastuullisuuden toteutumista tällä saralla. Finnwatch (2014) havaitsi omassa tutkimuksessaan, että etenkin Alankomaista tytäryhtiöitä löytyi runsaasti ja samaan havaintoon päädyttiin myös tämän aineiston kohdalla. Jokaiselta yhtiöltä YIT lukuun ottamatta löytyi tytäryhtiöitä Alankomaista, useimmiten vielä montakin kappaletta.

5.3 Kvantitatiiviset verotiedot

Valtion enemmistöomistuksessa olevien yhtiöiden tulee määritellä verojalanjälkiraportissa kvantitatiiviset verotiedot (Työ- ja elinkeinoministeriö 2015, 14). Finnwatch (2015, 10) pitää tuloverojen erittelyä maittain yhtenä merkittävimmistä verotiedoista yritysvastuun kannalta, sillä yhtiöiden verosuunnittelua on helpoin kohdistaa tuloveroon. Tässä tutkimuksessa tarkasteltavilla yhtiöillä ei ole kuitenkaan velvoitetta raportoida kvantitatiivisista verotiedoista. Taulukosta 6 huomataankin, että suurin osa tutkimuksessa tarkastelluista yhtiöistä ei raportoi esimerkiksi tuloveroja maittain.

Taulukko 6. Tuloverojen erittely maittain vuosina 2015–2019

Tuloverot eriteltynä maittain					
Yhtiö	2015	2016	2017	2018	2019
Cargotec					
Huhtamäki					
Kone					
Konecranes					
Valmet					
Wärtsilä					
YIT					

Valmet erottui joukosta ainoana yhtiönä, joka eritteli tuloverot joka vuonna. Yhtiö eritteli tuloverot 10 suurimman maan mukaisesti. Myös YIT sekä Konecranes raportoivat aiheesta, YIT kolmena vuonna ja Konecranes kahtena. Nämäkään yhtiöt eivät kuitenkaan erotelleet tuloveroja kaikkien maiden välillä. Konecranes eritteli esimerkiksi vuonna 2019 tuloverot neljän maan mukaan: Saksan, USA:n, Suomen ja Ranskan. Yhtiön tuloveroista 44 prosenttia raportoitiin kategoriaan muut. Konecranes erotteli verojalanjälkiraportissaan myös maksettavat sekä kerätyt verot maittain prosenttiosuuksina. Nämäkin verot oli eritelty samojen maiden välille kuin tuloverojen kohdalla. Esimerkiksi vuonna 2018 muita liiketoimintaan liittyviä veroja maksettiin muihin maihin 69 prosentin verran. YIT vastaavasti erotteli tuloverot Suomen, Venäjän ja CEE-maiden välille. CEE-mailla tarkoitettiin Tšekkiä, Slovakiaa, Puolaa, Viroa, Latviaa ja Liettuaa.

Kvantitatiivisiin verotietoihin sisältyi verojalanjälkiraportissa myös esimerkiksi henkilöstön sekä liikevaihdon erittely maittain. Taulukosta 7 nähdään, että neljä yhtiötä eritteli henkilöstömäärän maittain, Cargotec tosin ei raportoinut aiheesta vuosina 2018 ja 2019. Kone oli ainoa yhtiöistä, joka sisällytti tiedon veroasioiden yhteyteen raporteissaan. Tyypillisesti henkilöstömäärä eroteltiin suurimpien maiden mukaisesti, esimerkiksi 10 maan mukaisesti.

Taulukko 7. Yhtiöiden henkilöstömäärät eriteltynä maittäin vuosina 2015–2019

Yhtiö	Henkilöstö eriteltynä maittäin *, jos veroasioiden yhteydessä				
	2015	2016	2017	2018	2019
Cargotec					
Huhtamäki					
Kone	*	*	*	*	*
Konecranes					
Valmet					
Wärtsilä					
YIT					

Huhtamäeltä havaittiin aikaisemmin löytyvän tytäryhtiöitä veroparatiisiksi luokitellusta Yhdistyneistä Arabiemiirikunnista. Kyseinen maa löytyi kuitenkin Huhtamäen top 10 suurimpien henkilöstömäärien listauksesta vuosina 2015–2019. Myös Kone esitteli henkilöstönsä kymmenen suurimman maan mukaisesti ja Kiina piti kärkipaikkaa jokaisena tarkasteluvuotena. Kiinan hallintoaluetta Hong Kongia pidetään veroparatiisina, mutta muuten Koneen listauksesta ei löytynyt muita veroparatiisiksi tulkittuja hallintoalueita. Cargotec esitteli henkilöstönsä määrän kahdeksan suurimman maan mukaan. Yksikään veroparatiiseista ei sijoittunut listaukseen. YIT:lle erittely tapahtui Suomen, Venäjän ja CEE-maiden mukaisesti.

Liikevaihtoa eroteltiin maittäin huomattavasti harvemmin yhtiöissä (Taulukko 8). Vain YIT raportoi aiheesta jokaisena tarkasteluvuotena, Kone ja Cargotec vain yhtenä tarkasteluvuotena. Cargotec raportoi vuonna 2015 niin henkilöstömäärän kuin liikevaihdon maittäin eriteltynä. Silmiinpistävää raporteissa oli se, että Alankomaat löytyi yhtiön suurimmat liikevaihdot maalista listauksesta. Alankomaat ei kuitenkaan noussut henkilöstömäärältään yhtiön merkittävimpien maiden joukkoon. Cargotec ei myöskään määritellyt maiden liikevaihtoja esimerkiksi prosentiosuuksien mukaan. Kone sisällytti vuonna 2016 veroasioiden yhteyteen yhtiön 10 suurimman maan liikevaihdon mukaisesti. Liikevaihdoltaan merkittävin maa oli Kiina, niin kuin myös henkilöstömäärän osalta. YIT vastaavasti ilmoitti liikevaihtojen määrät samalla tavoin kuin henkilöstömääränsä, eli Suomen, Venäjän ja CEE-maiden mukaisesti. Vuonna 2019 listaukseen oli otettu myös mukaan Skandinavia.

Taulukko 8. Yhtiöiden liikevaihto eriteltynä maittain vuosina 2015–2019

	Liikevaihto eriteltynä maittain *, jos veroasioiden yhteydessä				
Yhtiö	2015	2016	2017	2018	2019
Cargotec					
Huhtamäki					
Kone		*			
Konecranes					
Valmet					
Wärtsilä					
YIT					

Wärtsilä oli tutkimuksen yhtiöistä ainoa, joka ei eritellyt mitään kvantitatiivisia verotietoja maittain. Parhaiten yhtiöt raportoivat henkilöstömääränsä maittain, kun taas tuloveroja ja liikevaihtoa eroteltiin selkeästi heikommin. Pääsääntöisesti yhtiöt raportoivatkin aiheesta sosiaalisen vastuun osioissa ja yhtiöistä vain Kone korosti henkilöstömäärän erittelyä maittain veroasioiden yhteydessä. Huomionarvoista tutkimustuloksissa oli se, että tietoja ei raportoitu etenkin tuloverojen ja liikevaihdon kohdalla johdonmukaisesti vuosittain, ainakaan tämän tutkimuksen tarkasteluvälillä. Näin ollen selkeää trendiä kvantitatiivisten verotietojen erittelyn kehityksestä oli haastava tai mahdoton havaita. Myös vertailua esimerkiksi liikevaihdon ja henkilöstömäärän välillä ei voinut juurikaan tietojen puutteellisuuksien vuoksi toteuttaa.

5.4 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida tutkimuksen pätevyuden sekä analyysin toistettavuuden avulla (Hirsjärvi et al. 2009, 231; Suoranta & Eskola 1998, 156). Tutkimukseen valikoitunut aineisto vastaa tutkittavaan ilmiöön, mikä lisää tutkimuksen pätevyyttä. Jos tämä tutkimus toistettaisiin, päädyttäisiin hyvin todennäköisesti samankaltaisiin tutkimustuloksiin. Toistettavuutta parantaa tässä tutkimuksessa se, että aineistoa arvioitiin verojalanjälkiraportin vaatimusten mukaisesti. Verojalanjälkiraportissa on määriteltä selkeästi mitä tietoja vaaditaan, joten toisen tutkijan löydökset aineistosta tuskin poikkeaisivat tämän tutkimuksen tuloksista kovinkaan paljon.

Tutkimuksessa analysoitiin seitsemää suurta pörssiyhtiötä samalta toimialalta. Helsingin pörssissä on yhteensä 37 suurta yhtiötä (Helsingin Sanomat 2021, 37), joten tutkimuksen valikoitunut otos edustaa 18,9 prosenttia kaikista Helsingin suurista pörssiyhtiöistä. Tästä huolimatta tutkimustuloksia ei voi suoraan yleistää luotettavasti muihin toimialoihin, sillä tutkimuksen

otos edustaa vain yhtä joukkoa. Toisaalta muilla toimialoilla tulokset tuskin täysin poikkeaisivat tämän tutkimuksen havainnoista. Tutkimustuloksia heikentää kuitenkin myös se, että tutkimuksen yhtiöt raportoivat verovastuullisuudesta rajallisesti, joten tarkkaa kokonaiskuvaa yhtiöiden verovastuullisuudesta ei täysin saavutettu.

6 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tutkia teollisuustuotteiden ja -palveluiden toimialalla toimivien yhtiöiden raportointikäytänteitä verovastuullisuudesta. Tutkimuksen teoriaosuus koostui yritys vastuusta sekä yritysten vastuullisesta veronmaksusta. Yritys vastuussa perehdyttiin sen taustaan sekä raportointikäytänteisiin. Luvussa myös käsiteltiin yritys vastuun ja veronmaksun suhdetta toisiinsa. Tämän jälkeen seuraavassa luvussa syvennyttiin vielä tarkemmin, mitä yritysten verovastuullisuus tarkoittaa ja miksi aiheeseen liittyvä vastuuttomuus on ongelmallista. Empiirinen osuus toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja tutkimusotteena käytettiin monitapaustutkimusta. Tutkimusaineisto koostui yhtiöiden tuottamista vuosikertomuksista, tilinpäätöksistä sekä vastuullisuusraporteista. Aineistoa analysoitiin hyödyntäen sisällönanalyysia sekä aineiston kvantifioimista.

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä haluttiin ottaa selvää, millä tavoin yhtiöt ylipäätään raportoivat verovastuullisuudesta valitulla tarkastelujaksolla. Vapaaehtoisuudesta huolimatta viisi seitsemästä yhtiöstä raportoi aiheesta. Verovastuullisuudesta raportointi tapahtui pääosin vuosikertomuksissa sekä vastuullisuusraporteissa. Kone ja Huhtamäki raportoivat aiheesta myös erikseen yhtiöiden nettisivuilla. Vapaaehtoisuus välittyi kyllä yhtiöiden raportointikäytänteistä, sillä vain valtion vähemmistöomistuksessa oleva Konecranes raportoi ”Verojalanjäljestä”. YK:n kestävän kehityksen tavoitteissa veroja ei huomioitu juuri ollenkaan yhtiöiden toimesta, vaikka esimerkiksi GRI on todennut veroilla olevan tärkeä rooli kestävässä kehityksessä (GRI 2021b). Vain Kone ja Huhtamäki huomioivat verot kestävän kehityksen tavoitteissa, Huhtamäkikin tosin vain yhtenä vuonna neljästä mahdollisesta, kun Kone taas raportoi aiheesta jokaisena tarkasteluvuotena.

Toisessa tutkimuskysymyksessä perehdyttiin siihen, miten yhtiöiden raportoimat tiedot noudattivat enemmistöomistuksessa olevilta yhtiöiltä vaaditun verojalanjälkiraportin vaatimuksia. Hieman yli puolet yhtiöistä raportoivat omasta verostrategiastaan, mitä vaaditaan verojalanjälkiraportin strategia ja toimintaperiaatteet -osiossa. Konecranes ja YIT tekivät strategiassa selkeän vastuulinjauksen, sillä yhtiöt totesivat pidättäytyvänsä aggressiivisesta verosuunnittelusta. Kone ja Huhtamäki vuorostaan totesivat noudattavansa kaikkia lakeja ja määräyksiä aiheeseen liittyen.

Kaikilta yhtiöiltä löytyi tytäryhtiöitä veroparatiiseista YIT:tä lukuun ottamatta. Strategiassa ja toimintaperiaatteissa enemmistöomistuksessa olevien yhtiöiden tulee perustella, miksi jokin vaadittu asia on jätetty raportoimatta. Veroparatiisien kohdalla kvantitatiivisten verotietojen vaatimukset ovat verojalanjälkiraportissa tiukemmat. Tämän tutkimuksen yhtiöt eivät vapaaehtoisesti kuitenkaan ottaneet veroparatiiseihin juuri minkäänlaista kantaa, eivätkä yhtiöt raportoineet verojalanjälkiraportin mukaisia kvantitatiivisia verotietoja veroparatiiseista. Osassa yhtiöissä tytäryhtiöiden määrä veroparatiiseissa kasvoi, osassa tapahtui laskua tarkasteluvuosien aikana. Vuosien 2015 ja 2019 välillä ei voinut siis havaita yhdenmukaista trendiä tämän tutkimuksen yhtiöiden kohdalla.

Jokainen yhtiö, Wärtsilää lukuun ottamatta, raportoi vapaaehtoisesti jotain kvantitatiivisista verotiedoista maittain eriteltynä. Eniten yhtiöt erittelivät henkilöstömääräänsä maittain. Tämä todennäköisesti selittyy sillä, että kyseinen tieto linkittyy vahvasti yritysvastuun sosiaaliseen osaluueeseen. Liikevaihtoa maittain eriteltiin vuorostaan vähiten. Harva yhtiöistä kuitenkin sisällytti edellä mainittuja tietoja veroasioiden yhteyteen, vaan tiedot löytyivät usein raporteista jostain muusta paikasta. Kvantitatiivisten verotietojen avulla pystyttiin havaitsemaan esimerkiksi, että Cargotecilla Alankomaiden merkitys liikevaihdon kannalta oli merkittävä yhtiön listauksen mukaan. Vastaavasti henkilöstömäärää ei ollut eritelty Alankomaiden osalta yhtiön raporteissa merkittäväksi. Jos tutkimukseen valikoituneet yhtiöt olisivat raportoineet kvantitatiivisista verotiedoista monipuolisemmin ja kaikkina tämän tutkimuksen tarkasteluvuosina, olisi samankaltaisia havaintoja mahdollisesti voitu löytää ehkä enemmän.

Aiemmat tutkimukset, kuten Ylönen ja Laine (2015, 20) sekä Finnwatch (2015, 46) ovat korostaneet, että raportoinnin vapaaehtoisuus johtaa siihen, että yhtiöt voivat korostaa mitä haluavat raporteissaan ja verovastuullisuuden arvioinnin kannalta tärkeät asiat voidaan jättää mainitsematta. Tämän tutkimuksen tulokset tukivat näitä aiempia havaintoja, sillä jokaiselta yhtiöltä löytyi raportoinnista paljon puutteita. Yhtiön veronmaksua kuvaavia tietoja raportoitiin lopulta hyvin hajanaisesti ja harva kvantitatiivisista verotiedoista oli sisällytetty todellisuudessa yhtiöiden verovastuullisuudesta kertovaan kohtaan. Kokonaiskuvan hahmottaminen yhtiön verovastuullisuudesta olikin tehty yhtiöiden raportointikäytänteillä haastavaksi. Tätä tukee myös Ylönen ja Laineen (2015, 19) tutkimus, sillä yritykset pyrkivät näin pitämään yritysvastuun ja verotuksen erillään toisistaan. Ja vaikka vähemmistöomistuksessa olevia yhtiöitä Konecranesia ja Valmetia koski suositus verojalanjälkiraportista, eivät yhtiöt raportoineet veroasioista merkittävästi muita yhtiöitä paremmin.

Jos yhtiöiden raportointikäytänteitä veroasioista halutaan parantaa, tulisi kansainvälisiä ohjeistuksia ja standardeja luoda yhtiöille. Ei voida vain luottaa siihen, että yhtiöt raportoisivat aiheesta luotettavasti ja kattavasti täysin vapaaehtoisesti, sillä aggressiivista verosuunnittelua on hyödynnetty yhtiöiden toiminnassa jo pitkään. Olisi myös kohtuutonta, että yhdessä maassa raportointivaatimukset olisivat massiiviset, mutta muualla aiheesta ei tarvitsisi raportoida. GRI:n julkaisema verostandardi astui voimaan tänä vuonna ja voisi kuvitella, että monet suomalaiset yhtiöt tulevat ottamaan standardin osaksi raportointiaan. Tämä voisi yhdenmukaistaa sekä parantaa ei-valtion omistuksessa olevien yhtiöiden raportointikäytänteitä.

Yhtiöiden veronmaksuun liittyviä raportointikäytänteitä on kehitelty ja julkaistu eri tahojen voimin viimeisten vuosien aikana ja tulevaisuudessa ohjeistuksia tulee varmasti lisää. Jatkotutkimusaiheena voisi esimerkiksi tarkastella, miten GRI:n julkaisema verostandardi on otettu käyttöön suomalaisissa pörssiyhtiöissä. Yhtiöiden raportointikäytänteitä veroasioista voisi tutkia myös suuremmalla otannalla sekä vertailua voisi toteuttaa eri toimialojen välillä. Tutkimusta voisi laajentaa myös keskikokoisiin ja pieniin pörssiyhtiöihin. Myös kvantitatiivisen tutkimuksen toteuttaminen yhtiöiden verovastuullisuudesta voisi tuoda esiin uutta informaatiota, sillä aiheeseen liittyvät suomalaiset tutkimukset ovat useimmiten toteutettu kvalitatiivisesti. Tässä tutkimuksessa ei tutkittu yritys vastuun ja vastuullisen veronmaksun välistä suhdetta, mutta myös tämä olisi mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe.

Lähdeluettelo

Baden, D. (2016) A reconstruction of Carroll's pyramid of corporate social responsibility for the 21st century. *International Journal of Corporate Social Responsibility* 1, 8, 1–15.

Baudot, L., Johnson, J., Roberts, A. & Roberts, R. (2020) Is corporate tax aggressiveness a reputation threat? Corporate accountability, corporate social responsibility, and corporate tax behavior. *Journal of Business Ethics* 163, 2, 197–215.

Bird, R. & Davis-Nozemack, K. (2018) Tax avoidance as a sustainability problem. *Journal of Business Ethics* 151, 4, 1009–1025.

Carroll, A.B. (1991) The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons*, 39–48.

Carroll, A.B. (2016) Carroll's pyramid of CSR: taking another look. *International Journal of Corporate Social Responsibility* 1, 3, 2–8.

Dharmapala, D. & Hines, J.R. (2009) Which countries become tax havens? *Journal of Public Economics* 93, 1058–1068.

Elkington, J. (1998) Partnerships from cannibals with forks: The triple bottom line of 21st-century business. *Environmental quality management* 8, 37–51.

Elkington, J. (2018) Harvard Business Review. 25 years ago I coined the phrase “triple bottomline.” Here's why it's time to rethink it. [Verkkodokumentti] [Viitattu 04.04.2021] Saatavilla https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/4898833/mod_resource/content/1/25%20Years%20Ago%20I%20Coined%20the%20Phrase%20%E2%80%9CTriple%20Bottom%20Line.%E2%80%9D%20Here%E2%80%99s%20Why%20It%E2%80%99s%20Time%20to%20Rethink%20It_.pdf

Eskola, J., & Suoranta, J. (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere, Vastapaino.

Finnwatch. (2014) Messinkilaattojen valtakunta. Pöytälaatikkoyhtiöiden rooli suomalaisyritysten toiminnassa. [Verkkodokumentti] [Viitattu 01.03.2021] Saatavilla https://finnwatch.org/images/pdf/vero_final.pdf

Finnwatch. (2015) Valtioenemmistöisten yhtiöiden veroraportit. [Verkkodokumentti] [Viitattu 01.03.2021] Saatavilla <https://finnwatch.org/images/pdf/Valtionyhtioidenveroraportit.pdf>

Finnwatch. (2017a) Aggressiivinen verosuunnittelu aiheuttaa suuren loven verotuloihin. [Verkkodokumentti] [Viitattu 01.03.2021] Saatavilla <https://finnwatch.org/fi/component/content/article/27-suomi/taustat/493-aggressiivinen-verosuunnittelu-aiheuttaa-suuren-loven-verotuloihin?Itemid=284>

Finnwatch. (2017b) Veroparatiisit nakertavat julkista taloutta. [Verkkodokumentti] [Viitattu 21.03.2021] Saatavilla <https://finnwatch.org/fi/component/content/article/27-suomi/taustat/492-veroparatiisit-nakertavat-julkista-taloutta?Itemid=284>

Finnwatch. (2017c) Yritysten verovastuullisuus. [Verkkodokumentti] [Viitattu 13.04.2021] Saatavilla <https://finnwatch.org/fi/teemat/491-yritysten-verovastuu>

Finnwatch. (2018) Suomessa toimivien pankkien verovastuullisuus. [Verkkodokumentti] [Viitattu 05.05.2021] Saatavilla https://finnwatch.org/images/pdf/Finnwatch_pankkien_verovastuullisuus_2018.pdf

Finnwatch. (2021) Enemmistö EU-maista on asettunut tukemaan yritysten verotietojen läpinäkyvyyttä lisäävää lakialoitetta. [Verkkodokumentti] [Viitattu 01.03.2021] Saatavilla <https://finnwatch.org/fi/uutiset/819-julkinen-maakohtainen-veroraportointi-etenee>

GRI. (2021a) About GRI. Mission & history. ”Our mission and history”. [Verkkodokumentti] [Viitattu 30.03.2021] Saatavilla <https://www.globalreporting.org/about-gri/mission-history/>

GRI. (2021b) Standards. ”Topic standard project for tax”. [Verkkodokumentti] [Viitattu 31.03.2021] Saatavilla <https://www.globalreporting.org/standards/standards-development/topic-standard-project-for-tax/>

Goldstein, G. & Goldstein, G. (2020) A qualitative inquiry on the perspective of tax practitioners on corporate social responsibility and taxation. *International Journal of Business & Applied Sciences* 9, 1, 31–53.

Hardeck, I. & Hartl, R. (2014) Consumer reactions to corporate tax strategies: effects on corporate reputation and purchasing behavior. *Journal of Business Ethics* 123, 2, 309–326.

Harmaala, M. & Jallinoja, N. (2012) Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta. 1 painos. Helsinki, Alma Talent.

Helsingin Sanomat. (2021) Talous. Helsingin pörssi. 13.03.2021

Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2009) Tutki ja kirjoita. 15. p. Jyväskylä, Tammi.

Hoi, C., Wu, Q. & Zhang, H. (2013) Is corporate social responsibility (CSR) associated with tax avoidance? Evidence from irresponsible CSR activities. *The Accounting review* 88, 6, 2025–2059.

Hussain, N., Rigoni, U. & Orij, R.P. (2018) Corporate governance and sustainability performance: analysis of triple bottom line performance. *Journal of Business Ethics* 149, 411–432.

International Organization for Standardization. (2011) Popular Standards. ISO 26000 social responsibility. [Verkkodokumentti] [Viitattu 03.04.2021] Saatavilla <https://www.iso.org/iso-26000-social-responsibility.html>

Isaksson, R. & Steimle, U. (2009) What does GRI-reporting tell us about corporate sustainability? *TQM Journal* 21, 2, 168–181.

Jones, S., Baker, M. & Lay, B. (2017) The relationship between CSR and tax avoidance: An international perspective. *Australian tax forum* 32, 1, 95–127.

Joshi, P. (2020) Does private country-by-country reporting deter tax avoidance and income shifting? Evidence from BEPS action item 13. *Journal of Accounting Research* 58, 2, 333–379.

Knuutinen, R. (2020) Verosuunnittelun oikeudelliset ja yhteiskunnalliset rajat. Lakimiesliiton kustannus. Alma Talent.

KPMG. (2020) The KPMG survey of sustainability reporting 2020. Saatavilla <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2020/11/the-time-has-come.pdf>

Kukkonen, L. (2021) Helsingin Sanomat. Yhdysvallat antoi tukensa kansainväliselle vähimmäisyrittäjäverolle, EK:n pääekonomisti ei usko globaalin verotuksen mullistuvan hetkessä. [Verkkodokumentti] [Viitattu 07.04.2021] Saatavilla <https://www.hs.fi/talous/art-2000007903623.html>

Kurittu, K. (2018) Yritysvastuuraportointi: kiinnostavan viestinnän käsikirja. Helsinki, Alma Talent.

Laguir, I., Staglianò, R. & Elbaz, J. (2015) Does corporate social responsibility affect corporate tax aggressiveness? *Journal of cleaner production* 107, 662–675.

Lanis, R. & Richardson, G. (2015) Is corporate social responsibility performance associated with tax avoidance? *Journal of Business Ethics* 127, 439–457.

Latapí Agudelo, M., Jóhannsdóttir L. & Davídsdóttir, B. (2019) A literature review of the history and evolution of corporate social responsibility. *International Journal of Corporate Social Responsibility* 4, 1, 1–23.

Liao, P.C., Xia, N.N., Wu, C.L., Chang, X.L. & Yeah, J.L. (2017) Communicating the corporate social responsibility (CSR) of international contractors: Content analysis of CSR reporting. *Journal of Cleaner Production* 156, 327–336.

Malinen, J. Sullström, H. & Palomaa, A. (2019) Metso jakautuu kahtia, Metso Minerals ja Outotec yhdistyvät – Toimitusjohtaja Vauramo: Aivan varmasti henkilöstövaikutuksia tulee. [Verkkodokumentti] [Viitattu 05.05.2021] Saatavilla <https://yle.fi/uutiset/3-10861434>

Meinzer, M. (2017) Tax Justice Network. Lobbyismin international tax policy: The long and arduous path of country-by-country reporting. [Verkkodokumentti] [Viitattu 02.03.2021] Saatavilla <https://www.taxjustice.net/wp-content/uploads/2020/11/TJN2017-CBCR-Historical-Roots.pdf>

Metsämuuronen, J. (2001) Laadullisen tutkimuksen perusteet. 2 p. Helsinki, International Methelp.

Milne, M.J. & Adler, R.W. (1999) Exploring the reliability of social and environmental disclosures content analysis. *Accounting, Auditing & Accountability Journal* 12, 2, 237–256.

Minilex. (2021) Mikä on pörssiyhtiö? [Verkkodokumentti] [Viitattu 25.03.2021] Saatavilla <https://www.minilex.fi/a/mik%C3%A4-on-p%C3%B6rssi-yhti%C3%B6>

Muller, A. & Kolk, A. (2015) Responsible tax as corporate social responsibility: The case of multinational enterprises and effective tax in India, *Business & Society* 54, 435–463.

OECD. (2009) Countering offshore tax evasion. [Verkkodokumentti] [Viitattu 06.04.2021] Saatavilla <https://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/42469606.pdf>

Piekkari, R. & Welch, C. (2020) Oodi yksittäistapaustutkimukselle ja vertailun moninaiset mahdollisuudet. Teoksessa Puusa, A. & Juuti P. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki, Gaudeamus.

Puusa, A. & Juuti, P. (2020) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki, Gaudeamus.

Raeste, J.P. (2021) Helsingin Sanomat. Suomi ajaa EU:ssa uudistusta, joka kiristäisi suurten teknojättien verotusta – ”moni hyvä yhtiö joutuu sijaiskärsijäksi”, sanoo valtiovarainministeri Vanhanen. [Verkkodokumentti] [Viitattu 15.03.2021] Saatavilla <https://www.hs.fi/talous/art-2000007860217.html>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006) KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere, Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. [Verkkodokumentti] [Viitattu 10.04.2021] Saatavilla https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_5.html

Simola, E. & Ylönen M. (2011) Miksi vastuuttomuus kannattaa? Veronmaksu ja yritysvastuu. Teoksessa Joutsenvirta, M., Halme, M., Jalas, M. & Mäkinen, J. Vastuullinen liiketoiminta kansainvälistyvässä maailmassa. Helsinki, Gaudeamus.

Schwartz, M.S. & Carroll, A.B. (2003) Corporate social responsibility: a three-domain approach. *Business Ethics Quarterly* 13, 4, 503–530.

Sherman, W.R. (2012) The triple bottom line: The reporting of "Doing well" & "Doing good". *Journal of Applied Business Research* 28, 4, 673–679.

Sethi, S.P., Martell, T.F. & Demir, M. (2016) Building corporate reputation through corporate social responsibility (csr) reports: the case of extractive industries. *Corporate Reputation Review* 19, 3, 219–243.

Suomen YK-liitto. (2016) YK-teemat. Kestävä kehitys. Kestävän kehityksen tavoitteet. [Verkkodokumentti] [Viitattu 06.04.2021] Saatavilla <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/kestava-kehitys/kestavan-kehityksen-tavoitteet>

Suomen YK-liitto. (2017) Kestävän kehityksen tavoitteet – tavoitekortit. Saatavilla: https://www.ykliitto.fi/sites/www.ykliitto.fi/files/kestavan_kehityksen_tavoitekortit_4_0.pdf

Tax Justice Network. (2019) Corporate tax haven index – 2019 results. [Verkkodokumentti] [Viitattu 06.04.2021] Saatavilla: <https://cthi.taxjustice.net/en/2-uncategorised/2-view-2019-results>

Tax Justice Network. (2021a) Our history. [Verkkodokumentti] [Viitattu 07.04.2021] Saatavilla: <https://www.taxjustice.net/our-history/>

Tax Justice Network. (2021b) Corporate tax haven index. What we measure. [Verkkodokumentti] [Viitattu 06.04.2021] Saatavilla: <https://cthi.taxjustice.net/en/how-index-works>

Teollisuusliitto. (2020) Palvelutyöt ja -tuotteet yleistyvät teollisuudessa. Toimialakatsaus. [Verkkodokumentti] [Viitattu 04.04.2021] Saatavilla: <https://www.teollisuusliitto.fi/wp-content/uploads/2020/05/Teollisuusliiton-toimialakatsaus-2020.pdf>

Tuomi, J. & Sarajärvi A. (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki, Tammi.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2015) Verojalanjälkiraportointi. [Verkkodokumentti] [Viitattu 12.03.2021] Saatavilla: <https://tem.fi/documents/1410877/2869440/Verojalanj%C3%A4rkiraportointi.pdf/1ab816f3-e373-4913-be77-b5430ad8505a/Verojalanj%C3%A4rkiraportointi.pdf>

Valtioneuvoston kanslia (2021) Omistusosuudet ja eduskuntavaltuudet omistuspohjan laajentamiseksi. [Verkkodokumentti] [Viitattu 23.02.2021] Saatavilla: <https://vnk.fi/omistajaohjaus/eduskuntavaltuudet>

Verohallinto (2016) Yritystoiminta. Siirtohinnoittelu. [Verkkodokumentti] [Viitattu 01.04.2021] Saatavilla: <https://vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/siirtohinnoittelu/>

Vihervuori, P. (2016) Hei verojalanjälki – missä mennään? [Verkkodokumentti] [Viitattu 20.02.2021] Saatavilla: <https://vnk.fi/omistajaohjaus/blogi/-/blogs/hei-verojalanjalki-missamennaan->

Ylönen, M. & Laine, M. (2015) For logistical reasons only? A case study of tax planning and corporate social responsibility reporting. *Critical perspectives on accounting* 33, 5–23.

Vuosikertomukset & vastuullisuusraportit

Cargotec. (2016a) Vuosikertomus 2015. Helsinki, Cargotec Oyj.

Cargotec. (2016b) Taloudellinen katsaus 2015. Helsinki, Cargotec Oyj.

Cargotec. (2017) Vuosikertomus 2016. Helsinki, Cargotec Oyj.

Cargotec. (2018) Vuosikertomus 2017. Helsinki, Cargotec Oyj.

- Cargotec. (2019) Vuosikertomus 2018. Helsinki, Cargotec Oyj.
- Cargotec. (2020a) Vuosikertomus 2019. Helsinki, Cargotec Oyj.
- Cargotec. (2020b) Taloudellinen katsaus 2019. Helsinki, Cargotec Oyj.
- Huhtamäki. (2016a) Tilinpäätös 2015. Espoo, Huhtamäki Oyj.
- Huhtamäki. (2016b) Yritysvastuuraportti 2015. Espoo, Huhtamäki Oyj.
- Huhtamäki. (2017) Yritysvastuu GRI-raportti 2016. Espoo, Huhtamäki Oyj.
- Huhtamäki. (2018) Yritysvastuu GRI-raportti 2017. Espoo, Huhtamäki Oyj.
- Huhtamäki. (2019) Yritysvastuuraportti 2018. Espoo, Huhtamäki Oyj.
- Huhtamäki. (2020a) Vastuullisuusraportti 2019. Espoo, Huhtamäki Oyj.
- Huhtamäki. (2020b) Public Tax Strategy. [Verkkodokumentti] [Viitattu 03.04.2021] Saatavilla <https://www.huhtamaki.com/globalassets/global/sustainability/policies/public-tax-strategy/huhtamaki-public-tax-strategy.pdf>
- Huhtamäki. (2020c) Vuosikertomus 2019. Espoo, Huhtamäki Oyj.
- Kone (2016a) Tilinpäätös 2015. Helsinki, Kone Oyj.
- Kone (2016b) Yritysvastuuraportti 2015. Helsinki, Kone Oyj.
- Kone (2017) Yritysvastuuraportti 2016. Helsinki, Kone Oyj.
- Kone (2018) Yritysvastuuraportti 2017. Helsinki, Kone Oyj.
- Kone. (2019) Yritysvastuuraportti 2018. Helsinki, Kone Oyj.
- Kone. (2020a) Yritysvastuuraportti 2019. Helsinki, Kone Oyj.
- Kone. (2020b) Vuosikertomus 2019. Helsinki, Kone Oyj.
- Kone. (2020c) Tax strategy. Our approach. [Verkkodokumentti] [Viitattu 03.04.2021] Saatavilla <https://www.kone.com/en/investors/governance/tax-strategy/>
- Konecranes. (2016) Vuosikertomus 2015. Hyvinkää, Konecranes Oyj.
- Konecranes. (2017) Vuosikertomus 2016. Hyvinkää, Konecranes Oyj.
- Konecranes. (2018) Vuosikertomus 2017. Hyvinkää, Konecranes Oyj.
- Konecranes. (2019) Yritysvastuuraportti 2018. Hyvinkää, Konecranes Oyj.
- Konecranes. (2020a) Yritysvastuuraportti 2019. Hyvinkää, Konecranes Oyj.
- Konecranes. (2020b) Taloudellinen katsaus 2019. Hyvinkää, Konecranes Oyj.
- Valmet. (2016a) Vuosikertomus 2015. Espoo, Valmet Oyj.
- Valmet. (2016b) Tilinpäätös 2015. Espoo, Valmet Oyj.
- Valmet. (2017) Vuosikertomus 2016. Espoo, Valmet Oyj.
- Valmet. (2018) Vuosikertomus 2017. Espoo, Valmet Oyj.
- Valmet. (2019) Vuosikertomus 2018. Espoo, Valmet Oyj.
- Valmet. (2020a) Vuosikertomus 2019. Espoo, Valmet Oyj.

Valmet. (2020b) Tilinpäätös 2019. Espoo, Valmet Oyj.

Wärtsilä. (2016) Vuosikertomus 2015. Helsinki, Wärtsilä Oyj.

Wärtsilä. (2017) Vuosikertomus 2016. Helsinki, Wärtsilä Oyj.

Wärtsilä. (2018) Vuosikertomus 2017. Helsinki, Wärtsilä Oyj.

Wärtsilä. (2019) Vuosikertomus 2018. Helsinki, Wärtsilä Oyj.

Wärtsilä. (2020) Vuosikertomus 2019. Helsinki, Wärtsilä Oyj.

YIT. (2016) Vuosikertomus 2015. Helsinki, YIT Oyj.

YIT. (2017) Vuosikertomus 2016. Helsinki, YIT Oyj.

YIT. (2018) Vuosikertomus 2017. Helsinki, YIT Oyj.

YIT. (2019) GRI-raportti 2018. Helsinki, YIT Oyj.

YIT. (2020a) GRI-raportti 2019. Helsinki, YIT Oyj.

YIT. (2020b) Vuosikertomus 2019. Helsinki, YIT Oyj.

LIITTEET

Liite 1. YK:n kestävän kehityksen päätavoitteet (Mukaillen Suomen YK-Liitto 2017)

YK:n kestävän kehityksen tavoitteet	
Numero	Päätavoite
1	Ei köyhyyttä
2	Ei nälkää
3	Terveyttä ja hyvinvointia
4	Hyvä koulutus
5	Sukupuolten tasa-arvo
6	Puhdas vesi ja sanitaatio
7	Edullista ja puhdasta energiaa
8	Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua
9	Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja
10	Eriarvoisuuden vähentäminen
11	Kestävät kaupungit ja yhteisöt
12	Vastuullista kuluttamista
13	Ilmastotekoja
14	Vedenalainen elämä
15	Maanpäällinen elämä
16	Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto
17	Yhteistyö ja kumppanuus

Liite 2. listaus hallintoalueista CTHI-arvon mukaisesti vuonna 2019 (mukaillen TJN 2019)

Hallintoalue	CTHI-arvo	CTHI-osuus %	Veroparatiisipisteet	Painoarvo maailmanlaajuisesti %
Brittiläiset neitsytsaaret	2,769	7,29	100	2,12
Bermuda	2,653	6,98	100	1,86
Caymansaaret	2,534	6,67	100	1,62
Alankomaat	2,39	6,29	78	12,76
Sveitsi	1,875	4,93	83	3,41
Luxemburg	1,794	4,72	72	10,53
Jersey	1,541	4,05	98	0,42
Singapore	1,489	3,92	81	2,11
Bahama	1,377	3,62	100	0,26
Hongkong	1,372	3,61	73	4,37
Irlanti	1,363	3,58	76	3,11
Yhdistyneet Arabiemiirikunnat	1,224	3,27	98	0,22

Liite 3. Tytäryhtiöiden määrä veroparatiiseissa suhteutettuna kaikkiin yhtiön tytäryhtiöihin

Yhtiö	2015	2019
Cargotec	13,8	11,8
Huhtamäki*	22,7	21,7
Kone	12,3	10,7
Konecranes	11,1	12,3
Valmet	4,3	5,8
Wärtsilä*	10,9	13,3
YIT	0	0

Liite 4. Tytäryhtiöiden liiketoiminnan erittely vuosina 2015 ja 2019

Liiketoiminnan pääasiallinen luonne eriteltynä		
Yhtiö	2015	2019
Cargotec		
Huhtamäki		
Kone		
Konecranes		
Valmet		
Wärtsilä		
YIT		